

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Σχεδιασμός, εφαρμογή και αξιολόγηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων
στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση με τη μέθοδο ARTiT.
Μια μελέτη περίπτωσης στη Β΄ Τάξη με το πρόγραμμα "Αγαπώ τα Φρούτα".

ΚΥΡΙΑΚΗ ΛΙΑΝΟΥ

Επιβλέπων: ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΟΥΣΣΑΚΗΣ

**ΑΘΗΝΑ
ΙΟΥΝΙΟΣ 2018**

Η παρούσα διατριβή και τα λοιπά αποτελέσματα της αντίστοιχης Διπλωματικής Εργασίας (ΔΕ) αποτελούν συνιδιοκτησία του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και της φοιτήτριας, ο καθένας από τους οποίους έχει το δικαίωμα ανεξάρτητης χρήσης και αναπαραγωγής τους (στο σύνολο ή τμηματικά) για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, σε κάθε περίπτωση αναφέροντας τον τίτλο και το συγγραφέα και το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής όπου εκπονήθηκε η ΔΕ καθώς και τον επιβλέποντα.

Ευχαριστώ τον επιβλέποντά μου για την εμπιστοσύνη που έδειξε στο πρόσωπό μου και για τις εύστοχες παρατηρήσεις του κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της παρούσης εργασίας. Η ευγένεια και η προθυμία του να συνδράμει ουσιαστικά στα όποια ζητήματα ανέκυψαν μου έδωσαν την απαραίτητη ώθηση για την επιτυχή συγγραφή της εργασίας μου και με βοήθησε τελικά να ολοκληρωθώ ως επιστήμων.

Πρόγραμμα «Αγαπώ τα Φρούτα» για μαθητές της Β΄ τάξης Δημοτικού με τη Μέθοδο ARTiT

Κυριακή Λιανού

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία σχεδιάζουμε και αξιολογούμε το προτεινόμενο από τη γράφουσα πρόγραμμα «Αγαπώ τα Φρούτα» που απευθύνεται σε μαθητές της Β΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου και χρησιμοποιεί τη μέθοδο ARTiT προκειμένου να επιτύχει την ενεργό συμμετοχή των παιδιών και να τους εξάψει το ενδιαφέρον για μάθηση. Η ποιοτική προσέγγιση της διατριβής επί του σχεδιασμού και της αξιολόγησης του προγράμματος μέσα από ένα ηλεκτρονικό ανώνυμο ερωτηματολόγιο/εργαλείο αξιολόγησης με ερωτήσεις κλειστού τύπου, που απευθύνεται στους μαθητές που θα ολοκληρώσουν το πρόγραμμα, επιτρέπει τη σαφή απάντηση των ερευνητικών μας ερωτημάτων.

Διαπιστώνουμε έτσι την ιδιάζουσα σημασία του προγράμματος, καθόσον αυτό, έμμεσα ή άμεσα, απευθύνεται σε ένα κοινό που δεν περιορίζεται στα παιδιά της Β΄ τάξης του Δημοτικού, αλλά εκτείνεται και στους ενήλικες, ανεξάρτητα από ηλικία, φύλο, επίπεδο εκπαίδευσης, ακόμη και φυλής στο πλαίσιο του ελληνικού πολυπολιτισμικού σχολείου. Αναμένουμε επίσης οι στόχοι του προγράμματος να είναι σαφείς, ήτοι οι μαθητές να μάθουν για τα φρούτα και να τα εντάξουν στην καθημερινή τους διατροφή, αλλά και η συμμετοχή των μαθητών ενεργή λόγω του ειδικότερου ενδιαφέροντος που θα τους προκαλέσει η καινοτόμα μέθοδος ARTiT. Η ανίχνευση δε της εκπλήρωσης των στόχων του προγράμματος μέσα από την σχεδιαζόμενη αξιολόγηση αναμένεται να εξάγει ιδιαίτερος θετικά και ενθαρρυντικά αποτελέσματα, ενώ στην περίπτωση που από την αξιολόγηση διαφανεί ότι το πρόγραμμα χρήζει βελτίωσης, θα ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα για την τόνωση της αποτελεσματικότητάς του.

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι ο σκοπός του προγράμματος, ήτοι η απόκτηση της γνώσης των μελών της ομάδας στόχου στο θέμα των

φρούτων, ώστε να εμφυσήσει στα παιδιά το αίσθημα της αγάπης για τα φρούτα και να τα εντάξουν στη διατροφή τους, φαίνεται να επιτυγχάνεται. Ωστόσο, σαφή συμπεράσματα για την επίτευξη (ή μη) των στόχων του προγράμματος θα μπορέσουμε να εξάγουμε μόνον μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος μέσα από τη διαδικασία της αξιολόγησης που θα διενεργηθεί τόσο από τους μαθητές όσο και από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στο εκπαιδευτικό αυτό πρόγραμμα.

Λέξεις-κλειδιά

«Αγαπώ τα Φρούτα», μαθητές Β' τάξης Δημοτικού Σχολείου, ARTiT, σχεδιασμός προγράμματος, αξιολόγηση προγράμματος

Program “I Love Fruits” for pupils of 2nd class of Elementary School with the Method ARTiT

Kiriaki Lianou

Abstract

In this paper we design and evaluate the proposed by the writer program "I Love Fruits" addressing to primary school pupils of 2nd class and uses the ARTiT method to achieve the active participation of children and to express their interest in learning. The qualitative approach of the dissertation on designing and evaluating the program through an electronic anonymous questionnaire/evaluation tool with closed-ended questions addressing to students who will complete the program, allows a clear answer to our research questions.

Thus, we see the particular importance of the program, since it addresses, directly or indirectly, to an audience that is not limited to the pupils of 2nd class of Elementary School, but extends to adults, regardless of age, gender, level of education, even race in framework of the Greek multicultural school. We also expect the objectives of the program to be clear, namely that students learn about fruit and fit them into their daily diet, and that pupils participation is active due to the particular interest of the innovative ARTiT method. The detection of meeting the program's objectives through the planned evaluation is expected to generate particularly positive and encouraging results, and if the evaluation reveals that the program needs improvement, the necessary steps will be taken to boost its effectiveness.

Consequently, we conclude that the purpose of the program, namely the members of the target group to acquire the knowledge on fruit, in order to infuse the children of the love of fruits and to fit them into their diet seems to be achieved. However, clear conclusions for achieving (or not) the objectives of the program will be possible only after the program has been completed

through the evaluation process carried out by both the students and the teachers involved in this training program.

Key-words

«I Love Fruits», pupils of 2nd class of Elementary School, ARTiT, program design, program evaluation

Περιεχόμενα

	Σελ.
Περίληψη	3
Abstract	5
Ευρετήριο Εικόνων	9
Ευρετήριο Σχημάτων	10
Εισαγωγή	11
Μέρος Α – Σχεδιασμός του Προγράμματος «Αγαπώ τα Φρούτα» για μαθητές της Β΄ τάξης Δημοτικού με τη Μέθοδο ARTiT	13
Κεφάλαιο 1. Διερεύνηση Εκπαιδευτικών Αναγκών	13
1.1. Σχεδιασμός και πλαίσιο αναφοράς	13
1.2. Η διαδικασία της έρευνας	14
Κεφάλαιο 2. Σκοπός, στόχοι, ενότητες, διάρκεια και τρόπος υλοποίησης του προγράμματος	16
2.1. Σκοπός και στόχοι	16
2.2. Ενότητες, διάρκεια και τρόπος υλοποίησης	17
Κεφάλαιο 3. Σημαντικοί παράγοντες και συντελεστές για την αποτελεσματική οργάνωση της υλοποίησης του προγράμματος	40
3.1. Παράγοντες	40
3.2. Συντελεστές	42
Μέρος Β – Αξιολόγηση του Προγράμματος «Αγαπώ τα Φρούτα» για μαθητές της Β΄ τάξης Δημοτικού με τη Μέθοδο ARTiT	44
Κεφάλαιο 4. Τα επιμέρους στάδια της αξιολόγησης του προγράμματος	44
Κεφάλαιο 5. Βασικά αντικείμενα και άξονες	48
Κεφάλαιο 6. Σχεδιασμός εργαλείου αξιολόγησης	50

Επίλογος/Συμπεράσματα	57
Βιβλιογραφία	61

Ευρετήριο Εικόνων

Εικόνα 1 Gustave Caillebotte, Fruit Displayed on a Stand, περ. 1881-82 Μουσείο Καλών Τεχνών, Βοστώνη, Ελαιογραφία σε καμβά	σελίδα 20
Εικόνα 2 Robert Spear Dunning, Still Life with Fruit, 1868 Terra Foundation for American Art, Ελαιογραφία σε καμβά	σελίδα 21
Εικόνα 3 Πορτοκαλιά	σελίδα 22
Εικόνα 4 Μηλιά	σελίδα 22
Εικόνα 5 Giovanna Garzoni, Cherries in a Dish, a Pad and a Bumblebee, περ. 1642-51	
Γκαλερί Paletina, Φλωρεντία, Γκούας σε περγαμνή	σελίδα 25
Εικόνα 6 John Johnston, Νεκρή φύση, 1810 Saint Louis Art Museum, Missouri, Ελαιογραφία σε πάνελ	σελίδα 25
Εικόνα 7 Φρούτα του καλοκαιριού	σελίδα 26
Εικόνα 8 Φρούτα του χειμώνα	σελίδα 26
Εικόνα 9 Φρούτα	σελίδα 33
Εικόνα 10 Φρούτα	σελίδα 33
Εικόνα 11 Paul Cezanne, Μήλα, ροδάκινα, αχλάδια και σταφύλι, περ. 1879-80 The Hermitage, St. Petersburg, Ελαιογραφία σε καμβά	σελίδα 35
Εικόνα 12 Paul Cezanne, Το καλάθι με τα μήλα, 1895 Art Institute of Chicago, Ελαιογραφία σε καμβά	σελίδα 35
Εικόνα 13 Καλάθι με φρούτα	σελίδα 37
Εικόνα 14 Καλάθι με φρούτα	σελίδα 37
Εικόνα 15 Peter Randal, Fruits of Mythic Trees, 1992Kilkenny limestone	σελίδα 38
Εικόνα 16 Βάκχος, Ελληνιστική περίοδοςΜουσεία Βατικανού, Μουσείο Pio-Celestino	σελίδα 39
Εικόνα 17 Paul Cezanne, Still Life with Fruit Dish, 1879-80 MOMA, Ελαιογραφία σε καμβά	σελίδα 39
Εικόνα 18 Paul Cezanne, Still Life with Fruit Dish, Apples and Bread, 1880 Oskar Reinhart Art Collection Winterthur, Switzerland, Ελαιογραφία σε καμβά	σελίδα 40

Ευρετήριο Σχημάτων

Σχήμα 1 Προσδιορισμός εκπαιδευτικών αναγκών

σελ 14

Εισαγωγή

Αντικείμενο της παρούσης εργασίας είναι ο σχεδιασμός και η αξιολόγηση του προγράμματος «Αγαπώ τα Φρούτα» που απευθύνεται σε μαθητές της Β΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου με την καινοτόμο Μέθοδο ARTiT «Κριτική και Δημιουργική Μάθηση μέσα από την Αισθητική Εμπειρία» και θα διδάσκεται καθ' ολόκληρο το σχολικό έτος μία ώρα την εβδομάδα στο πλαίσιο του μαθήματος Ευέλικτη Ζώνη. Στόχος μας είναι να εξετάσουμε το κατά πόσον το προτεινόμενο από τη γράφουσα πρόγραμμα μπορεί να εκπληρώσει τους στόχους του και να εμφυσησει στα παιδιά το αίσθημα της αγάπης για τα φρούτα. Πέραν του ειδικότερου ενδιαφέροντος μας για ενασχόληση με το εν λόγω θέμα, ο βαθύτερος λόγος για τον οποίο επιλέξαμε να το μελετήσουμε είναι ουσιαστικά η πρόκληση, η οποία εστιάζεται στο κενό που διαπιστώσαμε στη βιβλιογραφία, αφού, μέχρι αυτή τη στιγμή, ουδεμία επιστημονική έρευνα, διπλωματική εργασία ή διδακτορική διατριβή έχει ασχοληθεί με αυτό.

Η επιλογή μας για ένα πρόγραμμα που αφορά τα φρούτα δεν ήταν τυχαία, αλλά έγινε βάσει των ιδιαίτερων ιδιοτήτων, των βιταμινών και των θρεπτικών συστατικών τους που είναι εξαιρετικά ωφέλιμα για όλους, ιδίως δε για τα παιδιά. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα που χρησιμοποιεί τη μέθοδο ARTiT προκειμένου να επιτύχει την ενεργό συμμετοχή των παιδιών και να τους εξάψει το ενδιαφέρον για μάθηση. Η ολιστική προσέγγιση του θέματος, η οποία επιτυγχάνεται μέσα από πλήθος εκπαιδευτικών τεχνικών και διαφόρων μορφών τέχνης, αναμένεται να λειτουργήσει ως μοχλός για την ανάπτυξη θετικών αισθημάτων από πλευράς των παιδιών απέναντι στα φρούτα και να συνεισφέρει έτσι στη βελτίωση της διατροφής ή ακόμη και της υγείας τους.

Σκοπός λοιπόν της έρευνάς μας είναι να σχεδιάσουμε το πρόγραμμα «Αγαπώ τα Φρούτα», να κατανοήσουμε, όχι μόνον τα πρόδηλα, αλλά και τα υπονοούμενα νοήματά του, και τελικά να το αξιολογήσουμε. Το κοινό στο οποίο απευθυνόμαστε είναι μεν οι μαθητές της Β΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου, στην πραγματικότητα όμως απευθυνόμαστε και στους γονείς των παιδιών αλλά και στους εκπαιδευτικούς που θα κληθούν να διδάξουν το

πρόγραμμα, καθόσον όλοι τους, έμμεσα ή άμεσα, θα έρθουν σε επαφή με το πρόγραμμα και θα δεχθούν τις επιδράσεις του, διευρύνοντας τους γνωστικούς τους ορίζοντες. Απευθυνόμαστε δηλαδή σε ένα κοινό που δεν περιορίζεται στα παιδιά της Β΄ τάξης του Δημοτικού, αλλά εκτείνεται και στους ενήλικες, ανεξάρτητα από ηλικία, φύλο, επίπεδο εκπαίδευσης, ακόμη και φυλής στο πλαίσιο του ελληνικού πολυπολιτισμικού σχολείου.

Τα ερευνητικά μας ερωτήματα αφορούν:

(1) στη διερεύνηση της σημασίας του προγράμματος, (2) στον εντοπισμό του τρόπου με τον οποίο η Μέθοδος ARTiT προβάλλει τους στόχους του προγράμματος και ενεργοποιεί τη συμμετοχή των μαθητών και (3) στην ανίχνευση της εκπλήρωσης των στόχων του προγράμματος μέσα από την αξιολόγηση.

Η διατριβή συνδυάζει το σχεδιασμό και την αξιολόγηση του προγράμματος τους οποίους προσεγγίζει ποιοτικά. Στο πρώτο μέρος επικεντρωνόμαστε στη διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών, καθώς και στο σκοπό, τους στόχους, τις ενότητες, τη διάρκεια και τον τρόπο υλοποίησης του προγράμματος. Αναφερόμαστε επίσης εκείνους τους παράγοντες και τους συντελεστές που η γράφουσα θεωρεί σημαντικούς για την αποτελεσματική οργάνωση της υλοποίησης του προγράμματος. Στο δεύτερο μέρος εστιάζουμε στα επιμέρους στάδια της αξιολόγησης, μελετάμε βασικά αντικείμενα και άξονες, ενώ παράλληλα σχεδιάζουμε ένα εργαλείο αξιολόγησης, το οποίο θα μας επιτρέψει να κρίνουμε την αποτελεσματικότητα του προγράμματος. Στο επίλογο της εργασίας απαντώνται τα ερευνητικά ερωτήματα που θέσαμε και εξάγουμε τα συμπεράσματά μας για την εκπλήρωση του σκοπού και των επιμέρους στόχων του προτεινόμενου από τη γράφουσα προγράμματος.

Μέρος Α – Σχεδιασμός του Προγράμματος «Αγαπώ τα Φρούτα» για μαθητές της Β΄ τάξης Δημοτικού με τη Μέθοδο ARTiT

Κεφάλαιο 1

Διερεύνηση Εκπαιδευτικών Αναγκών

Ο σχεδιασμός αποτελεί τη διαδικασία προσδιορισμού των στόχων του προγράμματος και των μέσων με τα οποία αυτοί θα εκπληρωθούν (Sork & Caffarella, 1989, όπως αναφ. στο Λευθεριώτου, 2014). Κατά τη διάρκειά του καθορίζονται όχι μόνον οι στόχοι και το περιεχόμενο του προγράμματος, αλλά παράλληλα η εκπαιδευτική μέθοδος, η οργάνωση καθώς και ο τρόπος αξιολόγησης του εκπαιδευτικού προγράμματος. Προϋπόθεση όμως είναι να έχει προηγηθεί η διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών και των χαρακτηριστικών των εκπαιδευομένων που αποτελούν την ομάδα στόχου του προγράμματος (Cranton, 2000, όπως αναφ. στο Λευθεριώτου, 2014. Boone et al, 2002). Ο σχεδιασμός, ως διεργασία, απαιτεί δημιουργικότητα, εξειδίκευση και λήψη σημαντικών αποφάσεων από πλευράς του σχεδιαστή (Πατσός, 2015).

1.1. Σχεδιασμός και πλαίσιο αναφοράς

Η διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών της ομάδας στόχου είναι πάντοτε αλληλένδετη με το πλαίσιο αναφοράς. Μέσα από αυτή τη διαδικασία καθορίζεται το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού προγράμματος της ομάδας στόχου, με στόχο την αντιμετώπιση των ελλειμμάτων που εμφανίζει σε σχέση με το πλαίσιο αναφοράς (Καραλής, 2005a) (βλέπε Σχήμα 1). Η δυσκολία του σχεδιασμού εντοπίζεται στο ότι δεν είναι γραμμικός (Caffarella, 2001. Wilson & Cervero, 1996, όπως αναφ. στο Λευθεριώτου, 2014) αλλά, αντίθετα, δυναμικός, δεν υπάρχει δηλαδή συγκεκριμένη σειρά βημάτων που ακολουθείται με ακρίβεια. Δεν είναι επίσης ούτε στατικός, αλλά

χαρακτηρίζεται ως «ένα συνεχές ταξίδι» στην εκάστοτε κοινωνικο-πολιτική πραγματικότητα (Caffarella & Daffron, χχ, σ. 80).

Σχήμα 1

Προσδιορισμός εκπαιδευτικών αναγκών

$$\boxed{\begin{array}{c} \text{Εκπαιδευτικό} \\ \text{περιεχόμενο} \end{array}} = \boxed{\begin{array}{c} \text{Απαιτήσεις πλαισίου} \\ \text{αναφοράς} \end{array}} - \boxed{\begin{array}{c} \text{Υφιστάμενη κατάσταση} \\ \text{πληθυσμού-στόχου} \end{array}}$$

Πηγή: Καραλής, 2005a

1.2. Η διαδικασία της έρευνας

Στο σχεδιασμό του προγράμματος με τίτλο «Αγαπώ τα Φρούτα», η γράφουσα διερεύνησε τις εκπαιδευτικές ανάγκες των δυνητικά εκπαιδευομένων μαθητών της Β΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου, προκειμένου να εξασφαλίσει την ενεργητική συμμετοχή τους και την αποτελεσματικότητα του προγράμματος (Λευθεριώτου & Παυλή-Κορρέ, 2014). Στην έρευνά της μελέτησε αρχικά τα στοιχεία για το πλαίσιο αναφοράς, ήτοι αφενός καθόρισε το πρόβλημα (την απόκτηση της γνώσης της ομάδας στόχου για τα φρούτα, ώστε να τα εντάξουν στη διατροφή τους) και αφετέρου προσδιόρισε με ακρίβεια το πλαίσιο αναφοράς (το οποίο ουσιαστικά είναι το σύστημα σχολικής εκπαίδευσης για τις ανάγκες του οποίου σχεδιάζεται η εκπαίδευση των μαθητών της Β΄ τάξης του Δημοτικού) (Καραλής, 2005a).

Στη συνέχεια συνέλεξε στοιχεία για την ομάδα στόχου, ήτοι δημογραφικά χαρακτηριστικά (φύλο, τόπος διαμονής) και τυχόν προηγούμενη εκπαίδευση πάνω στα φρούτα και τη σημασία τους στη ζωή μας (Καραλής, 2005a). Για να διαπιστώσει το είδος των εκπαιδευτικών αναγκών (συνειδητές και ρητές, συνειδητές και μη ρητές, ή λανθάνουσες) (Βεργίδης, 2003, όπως αναφ. στο Κουλαουζίδης, 2012) των δυνητικά εκπαιδευομένων μαθητών της Β΄ τάξης του Δημοτικού, και με δεδομένο τον περιορισμό της έρευνάς της λόγω μειωμένων διαθέσιμων πόρων (απόρροια της τρέχουσας οικονομικής κρίσης), χρησιμοποίησε τις εξής μεθόδους/τεχνικές, σεβόμενη πάντοτε την τριγωνοποίηση συλλογής στοιχείων (Καραλής, 2005a): Συνέταξε

ερωτηματολόγιο (που συμπληρώθηκε από τυχαίο δείγμα 20 μαθητών της Β΄ τάξης του Δημοτικού από ισάριθμα σχολεία της Αττικής) όχι μόνον για να συλλέξει στοιχεία για την ομάδα στόχου και το πλαίσιο αναφοράς, αλλά για να διερευνήσει παράλληλα τις απόψεις και τα αιτήματα για εκπαίδευση της ομάδας στόχου. Επίσης, για να διερευνήσει βαθύτερα τα ερωτήματα της έρευνάς της, προχώρησε σε ατομικές δομημένες συνεντεύξεις ποιοτικού χαρακτήρα (που διεξήχθησαν με προσωπική επαφή) σε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα 20 μελών της ομάδας στόχου, προκειμένου να εντοπίσει τις γνώσεις, τις ελλείψεις και τη στάση τους απέναντι στα φρούτα και την ένταξή τους στο καθημερινό τους διαιτολόγιο (Καραλής, 2012a. Καραλής, 2012b).

Το ανωτέρω αντιπροσωπευτικό δείγμα μελών της ομάδας στόχου επιλέχθηκε με τη διαδικασία της τυχαίας δειγματοληψίας μαθητών από σχολεία της Αττικής (είχε φυσικά προηγηθεί πλήρης καταγραφή του πληθυσμού στόχου), ώστε να έχει μία όσο το δυνατόν ασφαλέστερη εκτίμηση της αντίστοιχης παραμέτρου του πληθυσμού στόχου και συνακόλουθα το ελάχιστο δυνατόν ποσοστό λάθους (Κατσάνος & Αβούρης, χχ). Λόγω όμως των χρονικών περιορισμών που τέθηκαν στη γράφουσα για την ολοκλήρωση της διττής (ποσοτικής και ποιοτικής) έρευνάς της, η ανάλυση του ερωτηματολογίου έγινε μέσα σε χρονικό διάστημα μόλις 2 μηνών, ενώ αντίστοιχο ήταν και το χρονικό διάστημα για τη διεξαγωγή και την ανάλυση των ποιοτικών συνεντεύξεων. Ωστόσο, η ίδια θεώρησε απαραίτητη την τριγωνοποίηση συλλογής στοιχείων για την πληρότητα της έρευνάς της και την απάντηση των βαθύτερων ερωτημάτων της, μη αποδεχόμενη να προβεί σε κάποια μονόπλευρη (ποσοτική ή ποιοτική) ανάλυση/μέθοδο που ενδεχομένως θα ενίσχυε το σφάλμα δειγματοληψίας (Βεργίδης, 1999, όπως αναφ. στο Λευθεριώτου, 2014).

Κεφάλαιο 2

Σκοπός, στόχοι, ενότητες, διάρκεια και τρόπος υλοποίησης του προγράμματος

Η διαδικασία της διερεύνησης των εκπαιδευτικών αναγκών στο προτεινόμενο από τη γράφουσα εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Αγαπώ τα Φρούτα», οδήγησε στη διατύπωση προτάσεων που αφορούν: (α) το περιεχόμενο της εκπαίδευσης των δυνητικά εκπαιδευομένων μαθητών της Β΄ τάξης Δημοτικού και (β) τη μορφή που θα έχει η εκπαίδευση αυτή (διά ζώσης εκπαίδευση εντός της σχολικής αίθουσας με τη χρήση του μεθόδου ARTiT), ενώ οι εκπαιδευτικές μεθόδους και τεχνικές που θα χρησιμοποιηθούν παραμένουν στην ευχέρεια των εκπαιδευτικών (Καραλής, 2005a).

2.1. Σκοπός και στόχοι

Τα αποτελέσματα της διερεύνησης εκπαιδευτικών αναγκών του ανωτέρω προγράμματος κατέδειξαν ότι υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις στην ομάδα στόχου πάνω στο θέμα των φρούτων. Δηλαδή επί του παρόντος οι μαθητές της Β΄ τάξης Δημοτικού εμφανίζουν ελλείψεις τόσο όσον αφορά τα είδη των φρούτων όσο και στη σημασία των φρούτων στη ζωή μας. Κατέστη έτσι σαφής η ανάγκη για τη διεξαγωγή ενός εκπαιδευτικού προγράμματος με θέμα τα φρούτα, και δη του συγκεκριμένου σχεδιαζόμενου από τη γράφουσα εκπαιδευτικού προγράμματος με τίτλο «Αγαπώ τα Φρούτα», που είναι στοχευμένο στην εκπαίδευση των μαθητών της Β΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου.

Τα ανωτέρω ελήφθησαν υπόψη από τη γράφουσα προκειμένου αφενός να διατυπώσει με ακρίβεια το σκοπό και τους στόχους του σχεδιαζόμενου προγράμματος εκπαίδευσης των μαθητών της Β΄ τάξης του Δημοτικού και αφετέρου να θέσει σαφείς και ρεαλιστικούς στόχους που να συνδέονται με τις ανάγκες και προσδοκίες των μαθητών (Καραλής, 2012a). Έτσι, η γράφουσα καθόρισε ως σκοπό του σχεδιαζόμενου προγράμματος την απόκτηση της γνώσης των μελών της ομάδας στόχου στο θέμα των

φρούτων, ώστε να εμφυσήσει στα παιδιά το αίσθημα της αγάπης για τα φρούτα και να τα εντάξουν στη διατροφή τους. Οι στόχοι του προγράμματος προσδιορίζουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και ακολουθούν τις προδιαγραφές του μοντέλου SMART (ακρωνύμιο των λέξεων Specific, Measurable, Attainable, Relevant και Time based), είναι δηλαδή σαφείς, μετρήσιμοι, εφικτοί, συναφείς προς το σκοπό και χρονικά οριοθετημένοι (Καραλής, 2012a. Γιαννακοπούλου, 2010). Συγκεκριμένα:

Σε επίπεδο γνώσεων, οι μαθητές θα είναι σε θέση να διακρίνουν τα διαφορετικά είδη φρούτων. Σε επίπεδο δεξιοτήτων, οι μαθητές θα δύνανται να αναγνωρίζουν τις ωφέλιμες ιδιότητες των φρούτων για τον άνθρωπο. Σε επίπεδο στάσεων, θα εντάξουν τα φρούτα στη διατροφή τους. Επισημαίνεται ωστόσο ότι η επίτευξη (ή μη επίτευξη) των στόχων του προγράμματος αποτελεί αντικείμενο της αξιολόγησης και διενεργείται τόσο από τους μαθητές όσο και από τους εκπαιδευτικούς κατά τη διάρκεια αλλά κυρίως στη λήξη του εκπαιδευτικού προγράμματος (Τσιμπουκλή & Φίλιππος, 2010. Bramley, 2003). Τα αποτελέσματά της μπορούν να αξιοποιηθούν για να βελτιωθούν οι τυχόν αδυναμίες του προγράμματος (Chinarah & Miron, 1990).

2.2. Ενότητες, διάρκεια και τρόπος υλοποίησης

Το πρόγραμμα θα διδάσκεται καθ' ολόκληρο το σχολικό έτος εντός της σχολικής αίθουσας μία ώρα την εβδομάδα στο πλαίσιο του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης. Το αναλυτικό περιεχόμενο του σχεδιαζόμενου από τη γράφουσα εκπαιδευτικού προγράμματος αποτυπώνεται στον πίνακα που ακολουθεί (βλέπε Πίνακα 1). Το περιεχόμενό του διατυπώνεται με σαφήνεια, οι επιμέρους ενότητες του χαρακτηρίζονται από συνέπεια και πληρότητα (Κόκκος et al, χχ), ενώ η ύλη του παρουσιάζει αλληλουχία (Rogers, 1999). Απορρέει από τη διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών, εναρμονίζεται με το σκοπό και τους στόχους του προγράμματος (Καραλής, 2005a) και λαμβάνει υπόψη του τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες για μάθηση των μαθητών της Β΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου, καθόσον περιλαμβάνει και ενότητες που αφορούν τη σωστή και υγιεινή διατροφή, που κρίνονται απαραίτητες για την πληρότητα της εκπαίδευσης (Λευθεριώτου, 2014).

Για να γίνει δε περισσότερο ελκυστικό το πρόγραμμα στους μαθητές και προκειμένου να αναπτυχθεί ακόμη περισσότερο το ενδιαφέρον τους για απόκτηση γνώσης, η γράφουσα αποφάσισε να χρησιμοποιήσει τη μέθοδο ARTiT «Κριτική και Δημιουργική Μάθηση μέσα από την Αισθητική Εμπειρία» (Κόκκος, χχ), δηλαδή να εντάξει σε κάθε θεματική ενότητα τη χρήση έργων τέχνης, σύγχρονων ή εξαιρετικά διαχρονικών, με νοήματα που σχετίζονται άμεσα με το εξεταζόμενο θέμα (Καραλής & Ράικου, χχ). Έτσι, σε κάθε μάθημα, ο εκπαιδευτικός, με τη βοήθεια του υπολογιστή και του βιντεοπροβολέα, θα εστιάζει σε διαφορετικές πτυχές του θέματος των φρούτων (υποθέματα) μέσα από διαφορετικές μορφές τέχνης, τις οποίες οι μαθητές καλούνται να δουν, να παρατηρήσουν, να ερμηνεύσουν, να εκφράσουν, να σχολιάσουν και τελικά να αναστοχαστούν (Κόκκος & Μέγα, 2007).

Τίτλος Θεματικής Ενότητας	Μορφή Τέχνης	Διάρκεια (εβδομάδες)
Μαθαίνω τα φρούτα	Ζωγραφική	2
Μαθαίνω τα δέντρα που μεγαλώνουν τα φρούτα	Φωτογραφία	2
Τρόποι που τρώμε τα φρούτα	Κινηματογράφος	2
Πού αγοράζω φρούτα	Κινηματογράφος	1
Τα φρούτα ανά εποχή	Ζωγραφική, Φωτογραφία	4
Ιστορίες με φρούτα	Θέατρο	2
Μύθοι για τα φρούτα	Λογοτεχνία	1
Αινίγματα με φρούτα	Ποίηση	1
Παροιμίες με φρούτα	Ποίηση	1
Τραγούδια με φρούτα	Μουσική	2
Πόσο θρεπτικά είναι τα φρούτα	Κόμικς, Φωτογραφία	4
Ζωγραφίζω τα φρούτα και γράφω γιατί είναι καλό να τα τρώμε	Ζωγραφική	2

Διάφορες χρήσεις των φρούτων από τους ανθρώπους (π.χ. αποκριάτικες στολές)	Θέατρο	1
Κατασκευάζουμε καλάθια με φρούτα	Φωτογραφία	2
Βάζω τα φρούτα στην καθημερινή μου διατροφή	Γλυπτική, Ζωγραφική	4
Ανακεφαλαίωση/Συμπεράσματα	<i>(Τεχνική: Συζήτηση)</i>	2
Αξιολόγηση/αποτίμηση του εκπαιδευτικού προγράμματος	<i>(Τεχνικές: Συζήτηση και συμπλήρωση ερωτηματολογίου)</i>	2
ΣΥΝΟΛΟ ΕΒΔΟΜΑΔΩΝ (ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ)		35

Οι τίτλοι των θεματικών ενοτήτων του προγράμματος παραμένουν αμετάβλητοι και ο εκπαιδευτικός υποχρεούται να προσαρμόσει το περιεχόμενο της διδασκαλίας του βάσει αυτών. Το περιεχόμενο των μορφών τέχνης που παρουσιάζονται στον ανωτέρω πίνακα και παρατίθεται στη συνέχεια της μελέτης μας αποτελεί τη βάση της σχολικής διδασκαλίας του προτεινόμενου από τη γράφουσα προγράμματος συνολικής διάρκειας 35 εβδομάδων και εντάσσεται στο επίσημο εκπαιδευτικό υλικό. Είναι όμως στην ευχέρεια του εκπαιδευτικού να επιλέξει αν επιθυμεί να διατηρήσει το εκπαιδευτικό αυτό υλικό αυτούσιο ή να το εμπλουτίσει με επιπρόσθετο υλικό εισάγοντας περισσότερα έργα τέχνης. Παραθέτουμε κατωτέρω το αναλυτικό περιεχόμενο των μορφών τέχνης του επίσημου εκπαιδευτικού υλικού:

Τίτλος Θεματικής Ενότητας	Μορφή Τέχνης	Διάρκεια (εβδομάδες)
Μαθαίνω τα φρούτα	Ζωγραφική	2

Εικόνα 1

Gustave Caillebotte, Fruit Displayed on a Stand, περ. 1881-82
Μουσείο Καλών Τεχνών, Βοστώνη, Ελαιογραφία σε καμβά

Εικόνα 2

Robert Spear Dunning, Still Life with Fruit, 1868

Terra Foundation for American Art, Ελαιογραφία σε καμβά

Την πρώτη εβδομάδα θα παρουσιαστεί εντός της σχολικής τάξης ο πρώτος ζωγραφικός πίνακας, ενώ τη δεύτερη εβδομάδα θα παρουσιαστεί στην τάξη ο δεύτερος εξ αυτών, οι οποίοι θα αποτελέσουν εφαλτήριο για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει στη σχολική τάξη, μέσα από την οποία τα παιδιά θα μάθουν τα φρούτα. Τα παιδιά θα κληθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπως: Ποια φρούτα αναγνωρίζετε; Ή Ποια φρούτα έχουν κίτρινο χρώμα; Αν υπάρξει χρόνος, τα παιδιά μπορούν ενδεχομένως να ζωγραφίσουν ορισμένα από τα φρούτα που διδάχτηκαν.

Τίτλος Θεματικής Ενότητας	Μορφή Τέχνης	Διάρκεια (εβδομάδες)
Μαθαίνω τα δέντρα που μεγαλώνουν τα φρούτα	Φωτογραφία	2

Εικόνα 3

Πορτοκαλιά

Εικόνα 4

Μηλιά

Την τρίτη εβδομάδα θα παρουσιαστεί εντός της σχολικής τάξης η πρώτη φωτογραφία, ενώ τη τέταρτη εβδομάδα θα παρουσιαστεί στην τάξη η δεύτερη εξ αυτών, οι οποίες θα αποτελέσουν εφαλτήριο για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει στη σχολική τάξη, μέσα από την οποία τα παιδιά θα μάθουν τα δέντρα που μεγαλώνουν τα φρούτα. Τα παιδιά θα κληθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπως: Ποια δέντρα που παράγουν φρούτα αναγνωρίζετε; Ή Ποια δέντρα παράγουν φρούτα που έχουν κίτρινο χρώμα; Αν υπάρξει χρόνος, τα παιδιά μπορούν ενδεχομένως να ζωγραφίσουν ορισμένα από τα δέντρα που διδάχτηκαν ή ακόμη και ένα φανταστικό φρουτόδεντρο, δηλαδή ένα δέντρο στο οποίο θα μεγαλώνουν διάφορα είδη φρούτων.

Τίτλος Θεματικής Ενότητας	Μορφή Τέχνης	Διάρκεια (εβδομάδες)
Τρόποι που τρώμε τα φρούτα	Κινηματογράφος	2

5^η εβδομάδα: «Το δόλωμα» Η σκηνή που η Βουγιουκλάκη τρώει το καρπούζι μέχρι την φλούδα και ένα μικρό απόσπασμα από ταινία του Τσάρλι Τσάπλιν που δείχνει να τρώνε φρούτα
<https://www.youtube.com/watch?v=OLUC3NHgciQ>

6^η εβδομάδα: «Επιχειρήσεις Απόλλων» η σκηνή στην οποία το τουριστικό λεωφορείο κάνει στάση και όλοι οι επιβαίνοντες τρώνε καρπούζι για να δροσιστούν και ο Τσάρλι Τσάπλιν που τρώει καρπούζι το 1916
<https://www.youtube.com/watch?v=5nkEqYHk5Vo>

Την πέμπτη εβδομάδα θα παρουσιαστεί εντός της σχολικής τάξης το πρώτο απόσπασμα κινηματογραφικού έργου, ενώ την έκτη εβδομάδα θα παρουσιαστεί στην τάξη το δεύτερο εξ αυτών, τα οποία θα αποτελέσουν εφαλτήριο για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει στη σχολική τάξη, μέσα από την οποία τα παιδιά θα μάθουν τους τρόπους που τρώμε τα φρούτα (π.χ. ωμά, ψητά ως συνοδευτικό κυρίως πιάτων, σε γλυκά και πίτες). Τα παιδιά θα κληθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπως: Ποια φρούτα μπορούν να γίνουν γλυκό; Ή Ποια είναι η αγαπημένη σας τάρτα φρούτων; Αν υπάρξει χρόνος, κατά την πέμπτη εβδομάδα του προγράμματος τα παιδιά μπορούν

ενδεχομένως να πάρουν σημειώσεις για μια αγαπημένη τους συνταγή που θα τους τη δώσει ο εκπαιδευτικός ή ακόμη και να φέρουν μαζί τους -κατά την έκτη εβδομάδα του προγράμματος- μια αγαπημένη τους συνταγή με φρούτα για να μοιραστούν με τους συμμαθητές τους.

Τίτλος Θεματικής Ενότητας	Μορφή Τέχνης	Διάρκεια (εβδομάδες)
Πού αγοράζω φρούτα	Κινηματογράφος	1

7^η εβδομάδα: https://www.youtube.com/watch?v=FjDzPr6_XuM

Ο σπαγκοραμμένος

Σενάριο: Αλέκος Σακελλάριος, Σκηνοθεσία: Κώστας Καραγιάννης

Απόσπασμα: Παζάρια με το μανάβη

Και λαϊκή αγορά στο Παρίσι του 1917

<https://www.youtube.com/watch?v=yq81m6CSfj8>

Την έβδομη εβδομάδα θα παρουσιαστεί εντός της σχολικής τάξης ένα απόσπασμα κινηματογραφικού έργου, το οποίο θα αποτελέσει εφελκυστικό για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει στη σχολική τάξη, μέσα από την οποία τα παιδιά θα μάθουν τους χώρους που μπορούμε να αγοράσουμε φρούτα (π.χ. μανάβη, σούπερ μάρκετ, λαϊκή αγορά). Τα παιδιά θα κληθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπως: Ποια φρούτα πωλούνται στο σούπερ μάρκετ της γειτονιάς σας; Ή Ποια φρούτα αγόρασαν οι γονείς σας πρόσφατα από τη λαϊκή; Αν υπάρξει χρόνος, τα παιδιά μπορούν ενδεχομένως να παίξουν ένα παιχνίδι ρόλων στο οποίο τα παιδιά θα χωριστούν σε δύο τουλάχιστον ομάδες, σε κάθε μία από τις οποίες ένα παιδί θα πάρει τη θέση του πωλητή, ένα τη θέση του ζυγιστή, ένα θα έχει το ρόλο του ταμιά και κάποια θα παραστήσουν τους πελάτες.

Τίτλος Θεματικής Ενότητας	Μορφή Τέχνης	Διάρκεια (εβδομάδες)
Τα φρούτα ανά εποχή	Ζωγραφική, Φωτογραφία	4

Εικόνα 5

Giovanna Garzoni, Cherries in a Dish, a Pad and a Bumblebee, περ. 1642-51

Γκαλερί Paletina, Φλωρεντία, Γκούας σε περγαμνή

Εικόνα 6

John Johnston, Νεκρή φύση, 1810

Saint Louis Art Museum, Missouri, Ελαιογραφία σε πάνελ

Εικόνα 7

Φρούτα του καλοκαιριού

Εικόνα 8

Φρούτα του χειμώνα

Την όγδοη εβδομάδα θα παρουσιαστεί εντός της σχολικής τάξης ο πρώτος ζωγραφικός πίνακας, ενώ την ένατη εβδομάδα θα παρουσιαστεί στην τάξη ο δεύτερος εξ αυτών. Αντίστοιχα, τη δέκατη εβδομάδα θα παρουσιαστεί εντός της σχολικής τάξης η πρώτη φωτογραφία, ενώ την ενδέκατη εβδομάδα θα παρουσιαστεί στην τάξη η δεύτερη εξ αυτών. Οι ζωγραφικοί πίνακες και οι φωτογραφίες θα αποτελέσουν εφαλτήριο για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει στη σχολική τάξη, μέσα από την οποία τα παιδιά θα μάθουν

ποια φρούτα παράγονται ανά εποχή (μία εποχή την εβδομάδα). Τα παιδιά θα κληθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπως: Ποια φρούτα σας δροσίζουν το καλοκαίρι; Ή Πότε μπορούμε να αγοράσουμε κεράσια; Αν υπάρξει χρόνος, τα παιδιά μπορούν ενδεχομένως να ζωγραφίσουν ορισμένα από τα φρούτα που διδάχτηκαν και να τα εντάξουν στις εποχές τους.

Τίτλος Θεματικής Ενότητας	Μορφή Τέχνης	Διάρκεια (εβδομάδες)
Ιστορίες με φρούτα	Θέατρο	2

ΛΑΧΑΝΟΦΡΟΥΤΟΘΕΡΑΠΕΙΑ Θεατρικό για παιδιά με θέμα την υγιεινή διατροφή

<https://itzikas.wordpress.com/%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%81%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1/>

Τη δωδέκατη εβδομάδα θα παρουσιαστεί εντός της σχολικής τάξης το πρώτο απόσπασμα θεατρικού έργου, ενώ την δέκατη τρίτη εβδομάδα θα παρουσιαστεί στην τάξη το δεύτερο εξ αυτών, τα οποία θα αποτελέσουν εφαλτήριο για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει στη σχολική τάξη, μέσα από την οποία τα παιδιά, και με τη συνδρομή των ιστοριών των φρούτων που θα διδαχθούν, θα αγαπήσουν τα φρούτα. Τα παιδιά θα κληθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις επί των ιστοριών όπως: Τι μας διδάσκει η ιστορία που μόλις ακούσαμε; Ή Τι θα κάνατε εσείς αν ήσασταν ο πρωταγωνιστής της ιστορίας; Αν υπάρξει χρόνος, τα παιδιά μπορούν ενδεχομένως να συνθέσουν τη δική τους ιστορία με φρούτα ή ακόμη και ένα παραμύθι, το οποίο μπορούν ακόμη και να δημοσιεύσουν στη σχολική τους εφημερίδα (αν υπάρχει), να το καταθέσουν προκειμένου για τη συμμετοχή τους σε κάποιον σχολικό διαγωνισμό ή ακόμη και να το μοιραστούν με τους διαδικτυακούς τους φίλους μέσα από ευρωπαϊκές πλατφόρμες αλληλόδρασης όπως το E-Twinning.

Τίτλος Θεματικής Ενότητας	Μορφή Τέχνης	Διάρκεια (εβδομάδες)
Μύθοι για τα φρούτα	Λογοτεχνία	1

Τα μήλα των Εσπερίδων Συγγραφέας: Μαρία Αγγελίδου

Τη δέκατη τέταρτη εβδομάδα θα παρουσιαστεί εντός της σχολικής τάξης ένα απόσπασμα λογοτεχνικού έργου, το οποίο θα αποτελέσει εφαλτήριο για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει στη σχολική τάξη, μέσα από την οποία τα παιδιά, και με τη συνδρομή των μύθων των φρούτων που θα διδαχθούν, θα αγαπήσουν περαιτέρω τα φρούτα. Τα παιδιά θα κληθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπως: Τι μας διδάσκει ο μύθος αυτός; Ή Τι θεωρείτε ότι πρέπει κι εσείς με τη σειρά σας να κάνετε; Αν υπάρξει χρόνος, τα παιδιά μπορούν ενδεχομένως να συνθέσουν το δικό τους μύθο με φρούτα ή ακόμη και ένα παραμύθι, το οποίο μπορούν ακόμη και να δημοσιεύσουν στη σχολική τους εφημερίδα (αν υπάρχει) ή να το καταθέσουν προκειμένου για τη συμμετοχή τους σε κάποιον σχολικό διαγωνισμό.

Τίτλος Θεματικής Ενότητας	Μορφή Τέχνης	Διάρκεια (εβδομάδες)
Αινίγματα με φρούτα	Ποίηση	1

Ανεβαίνω στη μηλιά
(Χάρης Σακελλαρίου)
Ανεβαίνω στη μηλιά
και κρεμιέμαι απ' τα κλαδιά,
Πράσινο να φτάσω μήλο,
μα με μάλωσε το φύλλο.

-Ανυπόμονο παιδί
Άσε το χλωρό κλαδί!
Μοναχό του θα λυγίσει,
σαν το μήλο κοκκινίσει.

Τότε να 'ρθεις χαρωπό
να σ' αφήσω, να σου πω
μήλα κόκκινα να φτάσεις
να χαρείς και να χορτάσεις.

Αινίγματα: Χίλιοι μύριοι καλογέροι, σ' ένα ράσο τυλιγμένοι. Τι είναι;

Απάντηση: Το ρόδι

Φρούτο του χειμώνα ζουμερό πολύ, με φετούλες μέσα, χρώμα πορτοκαλί.

Κλημεντίνη τ' ονομάζουν κι απ' την Κίνα έχει 'ρθει, ποιος αλήθεια τ' όνομά του, τώρα αμέσως θα το βρει;

Απάντηση: Το μανταρίνι

Φρούτο του χειμώνα, ζουμερό πολύ, χρυσαφένιο τόπιπάνω στο κλαδί. Τι είναι;

Απάντηση: Το πορτοκάλι

Είναι πράσινο ή μαύρο φρούρο καλοκαίρινό. Έχει σπόρους μικρούς μέσα μα και όνομα μικρό. Τι είναι;

Απάντηση: Το σύκο

Ποιό φρούτο αναστενάζει για λάδι;

Απάντηση: Το αχλάδι

Είναι πράσινο με ρίγες, μέσα κόκκινο φωτιά. Τρώγεται χωρίς τις φλύδες και κουκούτσια έχει πολλά. Τι είναι;

Απάντηση: Το καρπούζι

Είμαι πορτοκαλί και με μεγάλο κουκούτσι. Με λεν και καϊσί. Ξέρεις αυτό τι θα πεί; Τι είναι;

Απάντηση: Το βερύκοκο

Από έξω σα γρασίδι, από μέσα σα βαμβάκι. Χοντρολό σαν προσωπάκι και το λένε και απίδι. Τι είναι;

Απάντηση: Το αχλάδι

Κόκκινη και στρουμπουλή, γευστική αλλά μικρή. Τρώγεται είτε ωμή ή γρανίτα δροσερή. Τι είναι;

Απάντηση: Η φράουλα

Το καλοκαίρι θα με φας και τα κουκούτσια θα πετάς. Και αν αγαπάς τα φρούτα θα με κάνεις και γρανίτα. Τι είμαι;

Απάντηση: Το πεπόνι

Είμαι τόπι κόκκινο, Αν με καθαρίσεις, άσπρο νόστιμο καρπό αμέσως θα αντικρύσεις. Τι είμαι;

Απάντηση: Το μήλο

Άσχημος πατέρας, όμορφη η κόρη τρελός ο εγγονός. Τι είναι;

Απάντηση: Σταφύλι

Γούρνα μου πελεκητή, μαρμαρένια και χυτή. Μαύρα τα ψαράκια σου με το κρύο σου ζουμί. Τι είναι;

Απάντηση: Το καρπούζι

Μαύρα ή άσπρα ή κόκκινα τα πρόβατα κι ο τσοπάνος ξύλινος. Τι είναι;

Απάντηση: Σταφύλι

Τη δέκατη πέμπτη εβδομάδα θα παρουσιαστεί εντός της σχολικής τάξης το ποίημα, το οποίο θα αποτελέσει εφαλτήριο για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει στη σχολική τάξη, μέσα από την οποία τα παιδιά, και με τη συνδρομή των αινιγμάτων με φρούτα που θα διδαχθούν, θα αγαπήσουν ακόμη περαιτέρω τα φρούτα. Τα παιδιά θα χωριστούν σε ομάδες και θα κληθούν να ακονίσουν το μυαλό τους προκειμένου να βρουν τις λύσεις των αινιγμάτων. Αν υπάρξει χρόνος, τα παιδιά μπορούν ενδεχομένως να συνθέσουν τα δικά τους αινίγματα με φρούτα, τα οποία μπορούν ακόμη και να δημοσιεύσουν στη σχολική τους εφημερίδα (αν υπάρχει) ή ακόμη και να τα μοιραστούν με τους διαδικτυακούς τους φίλους μέσα από ευρωπαϊκές πλατφόρμες αλληλόδρασης όπως το E-Twinning.

Τίτλος Θεματικής Ενότητας	Μορφή Τέχνης	Διάρκεια (εβδομάδες)
Παροιμίες με φρούτα	Ποίηση	1

ΑΧΛΑΔΙ : Πίσω έχει η αχλάδα την ουρά.

ΒΥΣΣΙΝΟ : Να μου λείπει το βύσσινο.

ΚΑΡΠΟΥΖΙ : Γυναίκα και καρπούζι η τύχη τα διαλέγει.

Δuo καρπούζια δε χωράνε σε μια μασχάλη.

ΚΕΡΑΣΙ : Είναι το κερασάκι στην τούρτα.

Όπου ακούς πολλά κεράσια κράτα μικρό καλάθι.

ΚΟΡΟΜΗΛΟ : Πάει το δάκρυ κορόμηλο.

ΜΗΛΟ : Ένα μήλο την ημέρα το γιατρό τον κάνει πέρα.

Το μήλο κάτω απ' τη μηλιά θα πέσει.

Το σάπιο μήλο σαπίζει και το γερό.

ΜΠΑΝΑΝΑ : Την πάτησε την μπανανόφλουδα.

ΠΕΠΟΝΙ : Αλωνάρη με τ` αλώνια και με τα χρυσά πεπόνια.

Όποιος έχει μαχαίρι, τρώει πεπόνι.

ΠΟΡΤΟΚΑΛΙ : Υπάρχουν και αλλού πορτοκαλιές που κάνουν πορτοκάλια.

ΣΤΑΦΥΛΙ : Περσινά ξινά σταφύλια.

Μάζευε και ας είν' και ρώγες.

ΣΥΚΟ : Να λες τα σύκα σύκα και τη σκάφη σκάφη.

Το καλό σύκο ο χοίρος το τρώει.

Τη δέκατη έκτη εβδομάδα θα παρουσιαστούν εντός της σχολικής τάξης παροιμίες, το οποίο θα αποτελέσει εφελτήριο για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει στη σχολική τάξη, μέσα από την οποία τα παιδιά θα αγαπήσουν τα φρούτα. Τα παιδιά θα κληθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπως: Τι μας διδάσκει η παροιμία αυτή; Ή Γιατί θεωρείτε ότι η λαϊκή σοφία επέλεξε για την παροιμία το συγκεκριμένο φρούτο και όχι κάποιο άλλο; Αν υπάρξει χρόνος, τα παιδιά μπορούν ενδεχομένως να συνθέσουν τις δικές τους παροιμίες με φρούτα, τις οποίες μπορούν ακόμη και να δημοσιεύσουν στη σχολική τους εφημερίδα (αν υπάρχει) ή ακόμη και να τις μοιραστούν με τους διαδικτυακούς τους φίλους μέσα από ευρωπαϊκές πλατφόρμες αλληλόδρασης όπως το E-Twinning.

Τίτλος Θεματικής Ενότητας	Μορφή Τέχνης	Διάρκεια (εβδομάδες)
Τραγούδια με φρούτα	Μουσική	2

<https://www.youtube.com/watch?v=BgZX9xBK7vk>

Φρούτα φρουτ

<https://www.youtube.com/watch?v=PubX7FbG2cQ>

Η μπανάνα (στα αγγλικά)

<https://www.youtube.com/watch?v=BvGABL-gUMc>

Η παρέλαση των φρούτων, Σπύρος Πετρουλάκης

<https://www.youtube.com/watch?v=MFHV7ECPDjo>

Το φρουτονησί

Τη δέκατη έβδομη εβδομάδα θα παρουσιαστεί εντός της σχολικής τάξης τα πρώτα δύο τραγούδια με φρούτα, ενώ την δέκατη όγδοη εβδομάδα θα παρουσιαστεί στην τάξη τα επόμενα δύο, τα οποία θα αποτελέσουν εφαλτήριο για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει στη σχολική τάξη, μέσα από την οποία τα παιδιά θα αγαπήσουν τα φρούτα. Τα παιδιά θα κληθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπως: Τι μας διδάσκει το τραγούδι αυτό; Ή Τι θεωρείτε ότι πρέπει κι εσείς με τη σειρά σας να κάνετε; Αν υπάρξει χρόνος, τα παιδιά μπορούν ενδεχομένως να μάθουν να τραγουδούν το ένα ή ακόμη και τα δύο τραγούδια με φρούτα που θα έχουν ακούσει μέσα στη σχολική τάξη στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος.

Τίτλος Θεματικής Ενότητας	Μορφή Τέχνης	Διάρκεια (εβδομάδες)
Πόσο θρεπτικά είναι τα φρούτα	Κόμικς, Φωτογραφία	4

<https://www.youtube.com/watch?v=EHfhOrCuk7k>

Πέππα το Γουρουνάκι, Φρούτα

<https://www.youtube.com/watch?v=xvdbAR0biUc>

Φρούτα και λαχανικά, υγεία στη διατροφή

Εικόνα 9

Φρούτα

Εικόνα 10

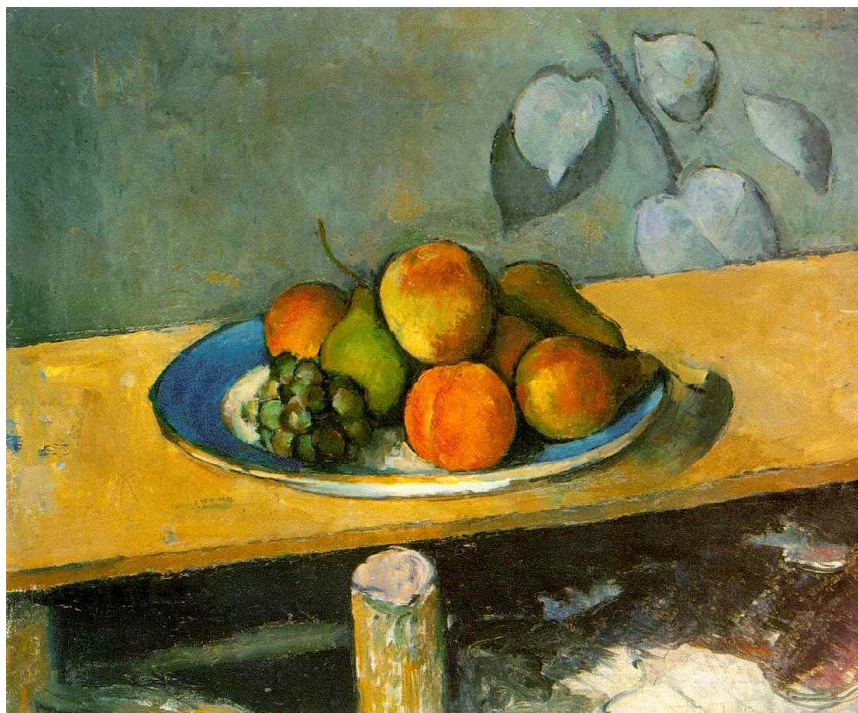
Φρούτα

Τη δέκατη ένατη εβδομάδα θα παρουσιαστεί εντός της σχολικής τάξης το πρώτο απόσπασμα κόμικς, ενώ την εικοστή εβδομάδα θα παρουσιαστεί στην τάξη το δεύτερο εξ αυτών. Αντίστοιχα, την εικοστή πρώτη εβδομάδα θα παρουσιαστεί εντός της σχολικής τάξης η πρώτη φωτογραφία, ενώ την

εικοστή δεύτερη εβδομάδα θα παρουσιαστεί στην τάξη η δεύτερη εξ αυτών. Τα κόμικς και οι φωτογραφίες θα αποτελέσουν εφελτήριο για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει στη σχολική τάξη, μέσα από την οποία τα παιδιά θα μάθουν πόσο θρεπτικά είναι τα φρούτα και τους λόγους για τους οποίους πρέπει να τα εντάσσουμε στην καθημερινή μας διατροφή. Τα παιδιά θα κληθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπως: Τι θεωρείτε ότι κάνατε λανθασμένα μέχρι σήμερα; Ή Τι θεωρείτε ότι πρέπει εφεξής να κάνετε; Αν υπάρξει χρόνος, τα παιδιά μπορούν ενδεχομένως να ζωγραφίσουν ορισμένα φρούτα σε μορφή κόμικς ή ακόμη και να συνθέσουν ολόκληρη ιστορία με φρούτα την οποία θα ζωγραφίσουν σε μορφή κόμικς ή με τα ειδικά προγράμματα κομικς του υπολογιστή και μπορούν ακόμη και να τη δημοσιεύσουν στη σχολική τους εφημερίδα (αν υπάρχει), ή να την καταθέσουν προκειμένου για τη συμμετοχή τους σε κάποιον σχολικό διαγωνισμό.

Τίτλος Θεματικής Ενότητας	Μορφή Τέχνης	Διάρκεια (εβδομάδες)
Ζωγραφίζω τα φρούτα και γράφω γιατί είναι καλό να τα τρώμε	Ζωγραφική	2

Εικόνα 11

Paul Cezanne, Μήλα, ροδάκινα, αχλάδια και σταφύλι, περ. 1879-80
The Hermitage, St. Petersburg, Ελαιογραφία σε καμβά

Εικόνα 12

Paul Cezanne, Το καλάθι με τα μήλα, 1895
Art Institute of Chicago, Ελαιογραφία σε καμβά

Την εικοστή τρίτη εβδομάδα θα παρουσιαστεί εντός της σχολικής τάξης ο πρώτος ζωγραφικός πίνακας, ενώ την εικοστή τέταρτη εβδομάδα θα παρουσιαστεί στην τάξη ο δεύτερος εξ αυτών, οι οποίοι θα αποτελέσουν εφαλτήριο για τη συζήτηση, εν είδη ανακεφαλαίωσης, που θα ακολουθήσει στη σχολική τάξη, μέσα από την οποία τα παιδιά θα μιλήσουν σχετικά με το γιατί είναι καλό να τρώμε φρούτα. Τα παιδιά θα κληθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπως: Γιατί δεν πρέπει να παραμελείτε να τρώτε φρούτα; Ή Γιατί πρέπει να εντάσσετε τα φρούτα στην καθημερινή σας διατροφή; Επίσης, τα παιδιά μπορούν ενδεχομένως να χωριστούν σε ομάδες και να ζωγραφίσουν ορισμένα φρούτα ενώνοντας τις γνώσεις τους για να γράψουν πόσο ωφέλιμα είναι τα φρούτα που τα ίδια ζωγράρισαν και γιατί είναι καλό να τα τρώμε.

Τίτλος Θεματικής Ενότητας	Μορφή Τέχνης	Διάρκεια (εβδομάδες)
Διάφορες χρήσεις των φρούτων από τους ανθρώπους (π.χ. αποκριάτικες στολές)	Θέατρο	1

Εδώ το τρέιρελ : <https://www.youtube.com/watch?v=he77VadYeCQ>

και απόσπασμα από το αντίστοιχο βιβλίο «Το παιδί που μίλαγε με τα φρούτα» του Χάρη Ρώμα.

Την εικοστή πέμπτη εβδομάδα θα παρουσιαστεί εντός της σχολικής τάξης ένα απόσπασμα θεατρικού έργου, το οποίο θα αποτελέσει εφαλτήριο για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει στη σχολική τάξη, μέσα από την οποία τα παιδιά θα διδαχθούν τις διάφορες χρήσεις των φρούτων από τους ανθρώπους (π.χ. αποκριάτικες στολές, τσαντούλες-ανανάς, θήκη κινητού-μπανάνα). Τα παιδιά θα κληθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπως: Ποιες χρήσεις των φρούτων από τους ανθρώπους γνωρίζετε; Ή Γιατί θεωρείτε ότι οι άνθρωποι αγαπούν τις αποκριάτικες στολές με σχέδια φρούτων; Αν υπάρξει χρόνος, τα παιδιά μπορούν να ζωγραφίσουν μία αγαπημένη τους χρήση των φρούτων, π.χ. να σχεδιάσουν μια τσάντα-φρούτο που θα ήθελαν να κρατούν

ή μια αποκριάτικη στολή που θα ήθελαν να φορέσουν την περίοδο της Αποκριάς.

Τίτλος Θεματικής Ενότητας	Μορφή Τέχνης	Διάρκεια (εβδομάδες)
Κατασκευάζουμε καλάθια με φρούτα	Φωτογραφία	2

Εικόνα 13

Καλάθι με φρούτα

Εικόνα 14

Καλάθι με φρούτα

Την εικοστή έκτη εβδομάδα θα παρουσιαστεί εντός της σχολικής τάξης η πρώτη φωτογραφία, ενώ την εικοστή έβδομη εβδομάδα θα παρουσιαστεί στην τάξη η δεύτερη εξ αυτών, οι οποίες θα αποτελέσουν εφαλτήριο για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει στη σχολική τάξη, μέσα από την οποία τα παιδιά θα διδαχθούν τους διάφορους τρόπους κατασκευής καλάθιών για φρούτα. Τα παιδιά θα κληθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπως: Γιατί οι άνθρωποι κατασκευάζουν καλάθια; Ή Ποιες χρήσεις μπορεί να έχει ένα καλάθι; Στο εργαστηριακό αυτό μάθημα, τα παιδιά μπορούν να σχεδιάσουν τα δικά τους καλάθια τα οποία θα γεμίσουν με τα αγαπημένα τους φρούτα, χρησιμοποιώντας διάφορα υλικά, όπως π.χ. πλαστελίνη, αυτοξηρούμενος πηλός, χαρτοκατασκευές ή ζωγραφική.

Τίτλος Θεματικής Ενότητας	Μορφή Τέχνης	Διάρκεια (εβδομάδες)
Βάζω τα φρούτα στην καθημερινή μου διατροφή	Γλυπτική, Ζωγραφική	4

Εικόνα 15

Peter Randal, Fruits of Mythic Trees, 1992

Kilkenny limestone

Εικόνα 16

Βάκχος, Ελληνιστική περίοδος
Μουσεία Βατικανού, Μουσείο Ριό-Celementino

Εικόνα 17

Paul Cezanne, Still Life with Fruit Dish, 1879-80
ΜΟΜΑ, Ελαιογραφία σε καμβά

Εικόνα 18

Paul Cezanne, Still Life with Fruit Dish, Apples and Bread, 1880

Oskar Reinhart Art Collection Winterthur, Switzerland, Ελαιογραφία σε καμβά

Την εικοστή όγδοη εβδομάδα θα παρουσιαστεί εντός της σχολικής τάξης το πρώτο γλυπτό, ενώ την εικοστή ένατη εβδομάδα θα παρουσιαστεί στην τάξη το δεύτερο εξ αυτών. Αντίστοιχα, την τριακοστή εβδομάδα θα παρουσιαστεί εντός της σχολικής τάξης ο πρώτος πίνακας ζωγραφικής, ενώ την τριακοστή πρώτη εβδομάδα θα παρουσιαστεί στην τάξη ο δεύτερος εξ αυτών. Τα γλυπτά και οι πίνακες ζωγραφικής θα αποτελέσουν εφαλτήριο για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει στη σχολική τάξη, μέσα από την οποία τα παιδιά θα εκφράσουν τις γνώσεις τους σχετικά με το πόσο θρεπτικά είναι τα φρούτα και θα μιλήσουν για τους τρόπους με τους οποίους τα έχουν εντάξει στην καθημερινή τους διατροφή, ενώ ο εκπαιδευτικός θα περιοριστεί στο ρόλο του συντονιστή της συζήτησης και θα επεμβαίνει στη συζήτηση μόνον επικουρικά. Αν υπάρξει χρόνος, τα παιδιά μπορούν ενδεχομένως να μοιραστούν τις γνώσεις τους και τους τρόπους με τους οποίους έχουν εντάξει τα φρούτα στην καθημερινή τους διατροφή με τους διαδικτυακούς τους φίλους μέσα από ευρωπαϊκές πλατφόρμες αλληλόδρασης όπως το E-Twinning.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Αγαπώ τα Φρούτα» ολοκληρώνεται με την ανακεφαλαίωση/συμπεράσματα, το οποίο θα διεξαχθεί με την τεχνική της

συζήτησης και τη συμμετοχή εκπαιδευτικού και μαθητών, καθώς και την αξιολόγηση/αποτίμηση του εκπαιδευτικού προγράμματος στη διάρκεια της οποίας θα αξιοποιηθεί η τεχνική της συζήτησης και η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου τόσο από πλευράς του εκπαιδευτικού όσο και από πλευράς μαθητών, ως εξής:

Τίτλος Θεματικής Ενότητας	Μορφή Τέχνης	Διάρκεια (εβδομάδες)
Ανακεφαλαίωση/Συμπεράσματα	<i>(Τεχνική: Συζήτηση)</i>	2
Αξιολόγηση/αποτίμηση του εκπαιδευτικού προγράμματος	<i>(Τεχνικές: Συζήτηση και συμπλήρωση ερωτηματολογίου)</i>	2

Κατά την τριακοστή δεύτερη και την τριακοστή τρίτη εβδομάδα εκπαιδευτικός και μαθητές θα συζητήσουν εφ' όλης της διδαχθείσας ύλης και θα εξαχθούν συμπεράσματα σχετικά με την ωφέλεια των φρούτων για τον οργανισμό μας, την αγάπη όλων για τα φρούτα και τους τρόπους τους οποίους ανακαλύπτουμε ώστε να τα καταναλώνουμε καθημερινά.

Οι δύο τελευταίες εβδομάδες, ήτοι η τριακοστή τέταρτη και η τριακοστή πέμπτη εβδομάδα αφιερώνονται στην αξιολόγηση/αποτίμηση του εκπαιδευτικού προγράμματος. Ειδικότερα, κατά την τριακοστή τέταρτη εβδομάδα θα αξιοποιηθεί η τεχνική της συζήτησης ώστε τόσο ο εκπαιδευτικός όσο και οι μαθητές να μπορέσουν να εκφράσουν την άποψή τους για τη χρησιμότητα του εκπαιδευτικού προγράμματος. Στη διάρκεια της τριακοστής πέμπτης (τελευταίας) εβδομάδας του προγράμματος, εκπαιδευτικός και μαθητές προβαίνουν στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου που θα τους έχει δοθεί, στο οποίο θα αναφερθούμε διεξοδικότερα στο 6^ο κεφάλαιο της μελέτης μας. Η επεξεργασία των στοιχείων του ερωτηματολογίου αυτού θα βοηθήσει τον αξιολογητή του προγράμματος να φθάσει σε συμπεράσματα σχετικά με τη χρησιμότητα του προγράμματος και να αναζητήσει, αν χρειαστεί, τρόπους περαιτέρω βελτίωσής του.

Κεφάλαιο 3

Σημαντικοί παράγοντες και συντελεστές για την αποτελεσματική οργάνωση της υλοποίησης του προγράμματος

Για την αποτελεσματική οργάνωση της υλοποίησης των συγκεκριμένου προγράμματος «Αγαπώ τα Φρούτα» που απευθύνεται σε μαθητές της Β΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου με την καινοτόμο Μέθοδο ARTiT «Κριτική και Δημιουργική Μάθηση μέσα από την Αισθητική Εμπειρία» και θα διδάσκεται καθ' ολόκληρο το σχολικό έτος μία ώρα την εβδομάδα στο πλαίσιο του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης, η γράφουσα έδωσε ιδιαίτερη έμφαση σε ορισμένους παράγοντες και συντελεστές τους οποίους θεωρεί εξόχως σημαντικούς για το σκοπό αυτό. Συγκεκριμένα:

3.1. Παράγοντες

Η γράφουσα έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στο φορέα που θα υλοποιήσει το σχεδιαζόμενο από τη γράφουσα εκπαιδευτικό πρόγραμμα, καθόσον πρόκειται για το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, ήτοι τον επίσημο εκπαιδευτικό φορέα της χώρας με μεγάλη εμπειρία στην υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης μαθητών που απολαμβάνει ευρύτατης αποδοχής. Το κύρος του ενισχύεται από τον ανοικτό και καινοτόμο χαρακτήρα του που επιτρέπει τόσο την ανοιχτή και ελεύθερη πρόσβαση των ενδιαφερομένων (εκπαιδευτικών και μαθητών) αλλά και το συνεχή αυτοέλεγχο και τη συνακόλουθη βελτίωσή του (Καραλής, 2005a). Λόγω της πανελληνίας εμβέλειάς του, το Υπουργείο Παιδείας είναι σε θέση να εφαρμόσει επιτυχώς το πρόγραμμα και να διασφαλίσει την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών στο σχεδιαζόμενο εκπαιδευτικό πρόγραμμα με τίτλο «Αγαπώ τα Φρούτα» όταν αυτό υλοποιηθεί. Επίσης, με την περάτωση του προγράμματος, ο φορέας δύναται να χορηγήσει στους μαθητές που θα έχουν τηρήσει τις εκπαιδευτικές τους υποχρεώσεις (όπως αυτές ορίζονται στους

όρους και τις προϋποθέσεις του σχολικού προγράμματος) πιστοποιητικό επιμόρφωσης ή ακόμη και βραβείο.

Παράλληλα, δόθηκε έμφαση στο εκπαιδευτικό υλικό. Το Υπουργείο Παιδείας, ως φορέας υλοποίησης του εν λόγω προγράμματος, σε συνεργασία με ανεξάρτητους συγγραφείς εγνωσμένου κύρους, θα συντάξει το απαραίτητο ηλεκτρονικό και έντυπο εκπαιδευτικό υλικό (π.χ. ebooks, φωτογραφίες και βίντεο), το οποίο αποτελεί βασικό παράγοντα για τη συνδρομή του έργου των εκπαιδευτικών και για την επιτυχημένη έκβαση του προγράμματος (Καραλής, 2012a). Το οπτικοακουστικό υλικό θα αναρτάται κάθε εβδομάδα, μετά τη λήξη του μαθήματος, σε μια ηλεκτρονική πλατφόρμα, στην οποία θα έχουν ελεύθερη πρόσβαση οι μαθητές και οποιαδήποτε στιγμή θελήσουν -ακόμη και μετά τη λήξη του σχολικού έτους- θα μπορούν να ανατρέχουν σε αυτό προκειμένου να «φρεσκάρουν» τις γνώσεις τους ή να συζητήσουν επ' αυτού με τους γονείς ή/και τους φίλους τους.

Έμφαση δόθηκε επίσης στο χρόνο διεξαγωγής του προγράμματος, ο οποίος καθορίστηκε στις 35 εβδομάδες (4 ώρες εκπαίδευσης το μήνα, δηλαδή μία ώρα την εβδομάδα), καθόσον πρόκειται για ένα πρόγραμμα που διατρέχει ολόκληρο το σχολικό έτος, ήτοι μεγάλης διάρκειας, που συνδυάζει το σύγχρονο τρόπο μάθησης, την τεχνολογία και την καινοτομία. Εξαιτίας δε αυτού του τρόπου υλοποίησής του, και προκειμένου να αποτραπεί η ανάδυση αρνητικών συναισθημάτων στους μαθητές και να προωθηθεί η ενεργητική συμμετοχή τους (Καραλής, 2012a), δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στον τρόπο παρουσίασης του εκπαιδευτικού υλικού εντός της σχολικής αίθουσας, ο οποίος θα γίνεται όχι με την παραδοσιακή μορφή διδασκαλίας, αλλά με τη βοήθεια του βιντεοπροβολέα.

Παράλληλα, προβλέφθηκε η σχετική ηλεκτρονική πλατφόρμα όχι μόνον να είναι εύχρηστη και οι συμμετέχοντες να μπορούν εύκολα να πλοηγηθούν και να αναζητήσουν τα σχετικά πεδία εκτός της σχολικής αίθουσας και δη από οποιονδήποτε χώρο επιθυμούν (το μόνο που απαιτείται είναι να διαθέτουν ηλεκτρονικό υπολογιστή ή ακόμη και tablet ή smartphone), αλλά παράλληλα να είναι όσο το δυνατόν πιο λειτουργική και αξιόπιστη και οι μαθητές -όπως και οι γονείς τους- να μην αντιμετωπίζουν δυσκολίες πρόσβασης, αφού θα υποστηρίζεται από έναν πανίσχυρο server (Κατσαρού

& Δεδούλη, 2008).

3.2. ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Η γράφουσα δεν παρέλειψε να δώσει έμφαση και στους συντελεστές του προγράμματος, δηλαδή στο ανθρώπινο δυναμικό που θα απασχοληθεί τόσο στη φάση σχεδιασμού όσο και στη φάση υλοποίησής του. Δόθηκε λοιπόν ιδιαίτερη προσοχή στην κατάρτιση των δασκάλων, οι οποίοι, εφόσον κρίνουν ότι το χρειάζονται, θα παρακολουθήσουν ενδεχομένως ένα σχετικό διήμερο σεμινάριο που θα συμβάλλει στην επίλυση των αποριών τους και στην όσο το δυνατόν πληρέστερη προετοιμασία τους για τη διδασκαλία του προγράμματος (Rogers, 1999. Κατσαρού & Δεδούλη, 2008). Άλλωστε, η άριστη κατάρτιση θα τους δώσει τη δυνατότητα να αξιοποιούν το εκπαιδευτικό υλικό ευέλικτα και να το προσαρμόζουν ανάλογα με τις ανάγκες εκάστης σχολικής τάξης (Λευθεριώτου & Παυλή-Κορρέ, 2014).

Ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε επίσης στην επιλογή του επιστημονικού υπεύθυνου, που θα αναλάβει -μεταξύ άλλων- το δύσκολο έργο της επιλογής του εκπαιδευτικού υλικού. Έτσι, ο επιστημονικός υπεύθυνος θα είναι άτομο κατάλληλων τυπικών προσόντων, δηλαδή θα διαθέτει σημαντική αντίστοιχη εμπειρία και σχετική με το αντικείμενο κατάρτισης εξειδίκευση (Καραλής, 2005a). Ιδιαίτερο βάρος όμως δόθηκε και στην επιλογή του ανεξάρτητου εξωτερικού εμπειρογνώμονα, ο οποίος θα αναλάβει το εξίσου δύσκολο και πολυδιάστατο έργο της αξιολόγησης του προγράμματος (Καψάλης & Παπασταμάτης, 2000) τόσο κατά τη διάρκειά του όσο και κατά τη λήξη του, όταν πλέον δηλαδή θα έχει διαμορφωθεί η πλήρης εικόνα του προγράμματος και θα έχει διαφανεί η επιτυχία (ή η αποτυχία) του και η εκπλήρωση (ή μη) των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων (Caffarella, 2002).

Η εξωτερική αξιολόγηση κρίθηκε απαραίτητη με το σκεπτικό ότι ο ουδέτερος αυτός αξιολογητής δεν θα επηρεάζεται από συγκεκριμένες προθέσεις συγκεκριμένων ατόμων (Βεργίδης, 2010), αφού δεν θα έχει σχέση εργασίας με το φορέα που διοργανώνει το πρόγραμμα (Υπουργείο Παιδείας). Συνεπώς, όντας απαλλαγμένος από οποιεσδήποτε σκοπιμότητες και μακριά από τυχόν εσωτερικές συγκρούσεις και αντικρουόμενα συμφέροντα, θα είναι

απόλυτα ελεύθερος να διατυπώσει την αντικειμενική κρίση του και να προτείνει, ενδεχομένως, τρόπους περαιτέρω βελτίωσης του προγράμματος προκειμένου να επιτευχθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο οι επιμέρους στόχοι του (Καραλής, 2012b. Καραλής, 1999).

Μέρος Β – Αξιολόγηση του Προγράμματος «Αγαπώ τα Φρούτα» για μαθητές της Β΄ τάξης Δημοτικού με τη Μέθοδο ARTiT

Κεφάλαιο 4

Τα επιμέρους στάδια της αξιολόγησης του προγράμματος

Σύμφωνα με τον Scriven (1991, όπως αναφ. στο Καραλής, 2005b: 19), «αξιολόγηση είναι η διαδικασία προσδιορισμού της αξίας ενός αντικειμένου». Πρόκειται για μια ανοικτή διαδικασία, η οποία στην περίπτωση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος, συμβάλλει στην ανάπτυξη και τη βελτίωσή του (Βεργίδης, 2003, όπως αναφ. στο Καραλής, 2005b). Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, το πρόγραμμα τίθεται σε συγκεκριμένο πλαίσιο εφαρμογής και μελετώνται οι αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στο πλαίσιο, τους παράγοντες και τους συντελεστές του προγράμματος, προκειμένου να διερευνηθούν όχι μόνον τα άμεσα-μετρήσιμα-αναμενόμενα (και συνήθως βραχυπρόθεσμα) αλλά και τα έμμεσα-μη μετρήσιμα-μη αναμενόμενα (και συχνά μακροπρόθεσμα) αποτελέσματά του (Καραλής, 2005b).

Λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι έχουμε ήδη πραγματοποιήσει τα πρώτα τρία βήματα σχεδιασμού που προβλέπονται για κάθε πρόγραμμα εκπαίδευσης, έχουμε δηλαδή ήδη διερευνήσει τις εκπαιδευτικές ανάγκες, έχουμε δομήσει το πρόγραμμα και έχουμε οργανώσει την υλοποίησή του, συνεχίζουμε με το τέταρτο και τελευταίο ιδιαίτερος σημαντικό βήμα, ήτοι το σχεδιασμό της αξιολόγησης του Προγράμματος «Αγαπώ τα Φρούτα» για μαθητές της Β΄ τάξης Δημοτικού με τη μέθοδο ARTiT, που έχει αναλάβει η γράφουσα-εξωτερική αξιολογήτρια του προγράμματος, προκειμένου να αξιολογήσει την ποιότητα του προγράμματος και την εκπλήρωση ή μη των στόχων του και να διαπιστώσει αν υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω βελτίωσή του. Με βάση τα ανωτέρω, και προκειμένου να διερευνήσει τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ πλαισίου εφαρμογής-παραγόντων-συντελεστών του

προγράμματος για να διαπιστώσει τα άμεσα και μη, μετρήσιμα και μη, αναμενόμενα και μη, αποτελέσματα του προγράμματος, τα επιμέρους τρία στάδια του σχεδιασμού της αξιολόγησης του προγράμματος και το περιεχόμενό τους διαμορφώνονται ως εξής (Καραλής, 2005b. Rogers, 1999).

Στο πρώτο στάδιο, που περιλαμβάνει τον αναλυτικό σχεδιασμό της αξιολόγησης, διερευνώνται οι ανάγκες της αξιολόγησης: χρειάζεται η αξιολόγηση του προγράμματος για να αναλυθούν ο σκοπός, οι στόχοι και το πλαίσιο υλοποίησης του προγράμματος, για να ερευνηθούν οι ανάγκες των εκπαιδευτικών και των μαθητών, καθώς και για να προωθηθεί η ενεργητική συμμετοχή όλων των συντελεστών του, κυρίως δε των μαθητών. Προσδιορίζονται οι στόχοι της αξιολόγησης: στην αξιολόγηση με βάση τους στόχους που έχει τεθεί στη γράφουσα από το Υπουργείο Παιδείας διερευνάται η επιτυχία του προγράμματος και διεξάγεται με βάση την αρχή να καταστούν οι ίδιοι οι μαθητές αξιολογητές του προγράμματος. Επιλέγεται ο τύπος της αξιολόγησης: η διαμορφωτική αξιολόγηση κρίνεται ως η πλέον κατάλληλη διότι διεξάγεται με σκοπό τη βελτίωση τόσο της εσωτερικής λειτουργίας όσο και των αναμενόμενων αποτελεσμάτων ενός προγράμματος. Επιλέγεται το μοντέλο της αξιολόγησης: η ενδυναμωτική αξιολόγηση κρίνεται ως η πλέον προσηκούμενη για το εν λόγω πρόγραμμα καθόσον είναι άκρως συμμετοχική και μπορεί να συμβάλλει στη μάθηση και στην ανάπτυξη των μαθητών, οι οποίοι ουσιαστικά εκπαιδεύονται προκειμένου οι ίδιοι να γίνουν οι αξιολογητές του προγράμματος.

Στη φάση αυτή διαμορφώνονται και τα κριτήρια της αξιολογήτριας του προγράμματος με βάση τα οποία θα εξάγει τα συμπεράσματά της. Τα κριτήρια αυτά είναι αφενός η αποτελεσματικότητα του προγράμματος, ήτοι αν πράγματι επιτεύχθηκαν οι επιμέρους στόχοι του και σε ποιο βαθμό, και αφετέρου η καταλληλότητα του προγράμματος, ήτοι αν ο σκοπός του προγράμματος για απόκτηση γνώσης της ομάδας στόχου για τα φρούτα και συνακόλουθα η ένταξη των φρούτων στην καθημερινή τους διατροφή επιτεύχθηκε, δεδομένων και των καταναλωτικών προτύπων μη υγιεινών τροφών που η τηλεόραση προβάλλει καθημερινά (π.χ. πατατάκια). Επίσης, καθορίζεται το χρονοδιάγραμμα (εννέα μήνες, ήτοι ένα σχολικό έτος) και ο προϋπολογισμός της αξιολόγησης (περιορισμένος στα πενήντα χιλιάδες

ευρώ λόγω της οικονομικής ύφεσης) που αποτελούν κρίσιμες παραμέτρους για την επιτυχία της αξιολόγησης (Καραλής, 2005b. Rogers, 1999. Fetterman, 1994).

Στο δεύτερο στάδιο, που αφορά τη διεξαγωγή της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού προγράμματος, προσδιορίζονται τα αντικείμενα, οι άξονες και οι δείκτες: Εδώ μπορούν για παράδειγμα να αξιολογηθούν το ηλεκτρονικό και έντυπο υλικό (αντικείμενο) με βάση τον άξονα της πληρότητας και δείκτες τις παραπομπές σε περαιτέρω βιβλιογραφία, την ύπαρξη ή μη ασκήσεων αυτοαξιολόγησης και την επάρκεια αυτών. Η ενδιάμεση αλλά και η εκ των υστέρων αξιολόγηση του ηλεκτρονικού και έντυπου υλικού από πλευράς εκπαιδευτικών και μαθητών είναι εξόχως ενδιαφέρουσα και η αρνητική -ακόμη και εν μέρει- αξιολόγηση δύναται να συντελέσει στον εμπλουτισμό/βελτίωσή του. Επίσης, επιλέγονται οι μέθοδοι και οι τεχνικές, συλλέγονται και αναλύονται τα δεδομένα, ερμηνεύονται τα αποτελέσματα και διατυπώνονται προτάσεις για τη βελτίωση του προγράμματος: Για παράδειγμα μπορεί να αξιολογηθεί το πρόγραμμα από εκπαιδευτικούς και από μαθητές, τόσο ενδιάμεσα όσο και εκ των υστέρων, μέσω της συμπλήρωσης ανώνυμου ηλεκτρονικού εγγράφου. Η συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων θα επιτρέψει στη γράφουσα-αξιολογήτρια του προγράμματος -σε ρόλο παρατηρήτριας και διευκολύντριας των μαθητών στην πορεία της ανάπτυξής τους- να συγκεντρώσει στατιστικά στοιχεία, να συντάξει γραφήματα και να καταλήξει σε συμπεράσματα σχετικά με την αποτελεσματικότητά του (Τσιμπουκλή & Φίλιππος, 2010. Bramley, 2003. Thorne & Mackey, 2003. Καραλής, 2005b).

Στο τρίτο στάδιο της αξιολόγησης, που σχετίζεται με την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων, επιλέγονται οι αποδέκτες της αξιολόγησης, συγγράφεται η έκθεση αξιολόγησης και κοινοποιούνται τα αποτελέσματα στους αποδέκτες. Ως υιοθετούσα την ενδυναμωτική αξιολόγηση και στηριζόμενη στο κλίμα υποστήριξης και εμπιστοσύνης που της δείχνει το Υπουργείο Παιδείας, αλλά και στο καινοτόμο και ευέλικτο πνεύμα του φορέα υλοποίησης, η γράφουσα ως ουδέτερη εξωτερική αξιολογήτρια του προγράμματος και μακριά από τυχόν εσωτερικές συγκρούσεις και αντικρουόμενα συμφέροντα, θα συγγράψει ελεύθερα την αντικειμενική κρίση της στην έκθεση αξιολόγησης (Καραλής,

2012β. Καραλής, 1999. Λευθεριώτου, 2014. Βεργίδης, 2010), την οποία θα αποστείλει ολόκληρη στο Υπουργείο Παιδείας και σύνοψή της (σε μορφή εκτεταμένης περίληψης) σε όλους τους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα (μαθητές-προκειμένου να διαβαστεί από τους γονείς τους, εκπαιδευτικοί, προσωπικό του Υπουργείου Παιδείας) (Καραλής, 2005b).

Να περάσουμε όμως στον προσδιορισμό των βασικών αντικειμένων και των αξόνων τους στο πλαίσιο της σχεδιαζόμενης από τη γράφουσα αξιολόγησης.

Κεφάλαιο 5

Βασικά αντικείμενα και άξονες

Προσδιορίζοντας τα βασικά αντικείμενα και τους άξονές τους ουσιαστικά ορίζουμε «τι αξιολογούμε, πώς το αξιολογούμε και με βάση ποιες παραδοχές» (Καραλής, 2005b) και καταλήγουμε στη διατύπωση της αξίας του προγράμματος ή της επίτευξης των στόχων του. Για την αξιολόγηση, ειδικότερα, του Πρόγραμματος «Αγαπώ τα Φρούτα» για μαθητές της Β΄ τάξης Δημοτικού με τη μέθοδο ARTiT, τα αντικείμενα αξιολόγησης που θέτει η γράφουσα-αξιολογήτρια, με βάση τις αρχές της αποτελεσματικής μάθησης, τον τύπο της διαμορφωτικής αξιολόγησης και το ενδυναμωτικό μοντέλο αξιολόγησης, αλλά και με παραδοχή της θεωρίας του Scriven για την αξιολόγηση ως ανοικτή διαδικασία που μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη και τη βελτίωση του εκπαιδευτικού προγράμματος, μέσα από τη μελέτη των αλληλεπιδράσεων μεταξύ πλαισίου εφαρμογής-παραγόντων και συντελεστών του προγράμματος, ώστε να μπορέσει να διερευνήσει τόσο άμεσα-μετρήσιμα-αναμενόμενα (και συνήθως βραχυπρόθεσμα) όσο και τα έμμεσα-μη μετρήσιμα-μη αναμενόμενα (και συχνά μακροπρόθεσμα) αποτελέσματά του, είναι τα εξής (Καραλής, 2005b):

(α) Οργανωτική και διοικητική υποστήριξη. Οι άξονες αξιολόγησης των συντελεστών του προγράμματος όσον αφορά την ανταπόκρισή τους στις ανάγκες του προγράμματος θα είναι η συνέπεια στην εργασία και η επιμέλεια των καθηκόντων τους, η ικανότητα ευελιξίας και λήψης πρωτοβουλιών, η αποτελεσματικότητά τους και η συνεργασία μεταξύ τους και με τους λοιπούς συντελεστές του προγράμματος.

(β) Συντονισμός. Οι άξονες αξιολόγησης του Επιστημονικού Προσωπικού, του Υπεύθυνου του Προγράμματος και του Διευθυντή Εκπαίδευσης όσον αφορά τις διοικητικές τους ικανότητες θα είναι η επικοινωνία και η συνεργασία μεταξύ τους και με τους λοιπούς συντελεστές του προγράμματος, η αποτελεσματικότητα των αποφάσεών τους και η αξιολόγηση της απόδοσής τους εντός των τιθέμενων χρονικών ορίων.

(γ) Εποπτικά μέσα-εργαστηριακός εξοπλισμός. Οι άξονες για την αξιολόγηση του κεντρικού server θα είναι η ισχύς και η δυνατότητα ανταπόκρισής του στο ασύγχρονο περιβάλλον εκπαίδευσης, ενώ οι άξονες για την ανταπόκριση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας στην οποία θα αναρτάται κάθε εβδομάδα το οπτικοακουστικό υλικό, μετά τη λήξη του μαθήματος, θα είναι η πρόσβαση εκπαιδευτικών και μαθητών σε αυτή καθώς και η ευκολία χρήσης της.

(δ) Προϋπολογισμός. Οι άξονες της αξιολόγησης θα είναι η επάρκεια του ύψους του προϋπολογισμού, οι δυνατότητες αναπροσαρμογής του, ο τρόπος εκταμίευσης των προβλεπόμενων κονδυλίων και η χρονική διάρκεια που απαιτείται γι' αυτήν.

(ε) Αναλυτικό περιεχόμενο-θεματολογία. Οι άξονες γύρω από τους οποίους θα περιστραφεί η αξιολόγηση της γράφουσας θα είναι η συνάφεια του περιεχομένου και δη εκάστης θεματικής ενότητας με τους επιμέρους στόχους του προγράμματος, η επάρκεια και η πληρότητα της προσφερόμενης γνώσης, καθώς και η πληρότητα, η συνέπεια και η σαφήνεια του περιεχομένου της.

(στ) Εκπαιδευτικοί. Οι άξονες της αξιολόγησης της ποιότητας του έργου των εκπαιδευτικών και του βαθμού εκπλήρωσης των υποχρεώσεών τους στο πλαίσιο του εν λόγω προγράμματος θα είναι η προετοιμασία τους για το μάθημα, η γνώση του αντικειμένου διδασκαλίας, οι σχέσεις με τους μαθητές, η χρήση συμμετοχικών μεθόδων και τεχνικών για την ενεργοποίηση της συμμετοχής των μαθητών, η χρήση του ηλεκτρονικού και έντυπου υλικού του προγράμματος, καθώς και ο τυχόν εμπλουτισμός του.

(ζ) Μαθητές. Οι άξονες της αξιολόγησης θα είναι οι γνώσεις, οι δεξιότητες και οι στάσεις που απέκτησαν από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα, καθώς και η συμμετοχή τους και η συνεργασία τους με τους εκπαιδευτικούς.

(η) Εκπαιδευτικό υλικό. Η γράφουσα-εξωτερική αξιολογήτρια του προγράμματος θέτει ως άξονες την ποιότητα του ελεύθερα προσβάσιμου από εκπαιδευτικούς, μαθητές και γονείς ηλεκτρονικού οπτικοακουστικού υλικού, τη σαφήνιά του, τη δομή του, την ανατροφοδότηση/ασκήσεις αυτοαξιολόγησης, την επικαιροποίηση και την πληρότητά του.

Κεφάλαιο 6

Σχεδιασμός εργαλείου αξιολόγησης

Να περάσουμε όμως σε μια πιο πρακτική εφαρμογή της σχεδιαζόμενης από τη γράφουσα αξιολόγησης του Πρόγραμματος «Αγαπώ τα Φρούτα» για μαθητές της Β΄ τάξης Δημοτικού με τη μέθοδο ARTiT και να σχεδιάσουμε ένα εργαλείο αξιολόγησης. Η γράφουσα-εξωτερική αξιολογήτρια του εν λόγω προγράμματος επέλεξε να σχεδιάσει ένα ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο το οποίο περιέχει ερωτήσεις κλειστού τύπου (Καραλής, 2005b). Το ερωτηματολόγιο αυτό απευθύνεται στους μαθητές που θα έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα και θα συμπληρωθεί εντός ενός μήνα από τη λήξη του. Σκοπός της είναι:

(α) να ανάγει τους ίδιους τους μαθητές σε αξιολογητές του προγράμματος, όπως προτάσσει το μοντέλο της ενδυναμωτικής αξιολόγησης και

(β) να διαπιστώσει το κατά πόσον οι μαθητές αισθάνονται ότι η επιτυχής παρακολούθηση του προγράμματος κάλυψε τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες, αν δηλαδή η ομάδα στόχου τελικά απέκτησε γνώση για τα φρούτα και αν πράγματι τα ενέταξε στην καθημερινή της διατροφή.

Για να πετύχει λοιπόν το σκοπό της, εστιάζει στα αντικείμενα των εποπτικών μέσων-εργαστηριακού εξοπλισμού, του αναλυτικού περιεχομένου-θεματολογίας, του εκπαιδευτικού υλικού και των μαθητών (Fetterman, 1996, όπως αναφ. στο Καραλής, 2005b), και διαμορφώνει/σχεδιάζει το ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο που απευθύνει προς τους μαθητές/εκπαιδευόμενους του προγράμματος (Mathesis, 2017. ΕΚΠΑ, 2013. ΕΚΔΔΑ, 2011. Kirkpatrick, 1979), ως εξής:

*Ερωτηματολόγιο προς τους μαθητές που ολοκλήρωσαν το Πρόγραμμα
«Αγαπώ τα Φρούτα» για μαθητές της Β΄ τάξης Δημοτικού με τη μέθοδο ARTiT*

Το παρόν ερωτηματολόγιο αφορά στην αξιολόγηση του προγράμματος που παρακολουθήσατε. Δεν θα χρειαστείτε περισσότερο από 5 λεπτά για να απαντήσετε στις ερωτήσεις. Δεν καλείστε να συμπληρώσετε τίποτε, παρά μόνο να επιλέξετε κάποια από τις απαντήσεις που σας δίνονται (κάνοντας κλικ στο αντίστοιχο πεδίο). Τα συμπεράσματα που θα εξαχθούν θα αξιοποιηθούν για τη βελτίωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που έπονται ώστε να εξυπηρετούν καλύτερα το σκοπό τους.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και διαφυλάσσει την ταυτότητά σας.

Παρακαλούμε απαντήστε προσεκτικά σε όλες τις ερωτήσεις. Μετά την υποβολή του ερωτηματολογίου δεν μπορείτε να το τροποποιήσετε.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τη συμμετοχή σας.

1. Είσαι:

Αγόρι	
Κορίτσι	

2. Σου είναι οικεία τα θέματα που καλύπτει το πρόγραμμα;

Πολύ	Λίγο	Καθόλου

3. Θεωρείς ότι αυξήθηκαν οι γνώσεις σου για τα φρούτα λόγω της παρακολούθησης του προγράμματος;

Πολύ	Λίγο	Καθόλου

4. Πιστεύεις ότι το πρόγραμμα ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες σου;

Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου

5. Σημείωσε πόσο ενδιαφέρον ήταν το πρόγραμμα για σένα:

Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου

6. Εντάξεις τα φρούτα στην καθημερινή σου διατροφή;

Ναι	Έτσι κι έτσι	Όχι

7. Θα συνιστούσες σε κάποιον άλλο (φίλο, συγγενή, γνωστό) να εντάξει τα φρούτα στη διατροφή του;

Ναι	Έτσι κι έτσι	Όχι

8. Χρόνος που αφιέρωνες τη βδομάδα κατά μέσο όρο σε αυτό το πρόγραμμα:

<1 ώρα	1-2 ώρες	>2 ώρες

9. Εκτίμησε το ποσοστό από το ηλεκτρονικό οπτικοακουστικό υλικό που διέτρεξες (βίντεο, εικόνες, εγχειρίδιο, ασκήσεις αυτοαξιολόγησης), έστω και αν δεν το μελέτησες ικανοποιητικά:

<25%	25%-50%	50%-75%	>75%

10. Η πρόσβαση στην ηλεκτρονική πλατφόρμα ανάρτησης του οπτικοακουστικού υλικού και ο χειρισμός της ήταν:

Εύκολος	Έτσι κι έτσι	Δύσκολος

11. Ήταν βοηθητικό για τη μάθησή σου καθένα από τα παρακάτω στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού του προγράμματος;

	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Βίντεο				
Εικόνες				
Εγχειρίδιο				
Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης				

12. Ήταν σαφές καθένα από τα παρακάτω στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού του προγράμματος;

	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Βίντεο				
Εικόνες				
Εγχειρίδιο				
Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης				

13. Θεωρείς ότι οι στόχοι του προγράμματος ήταν σαφείς;

Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου

14. Εκτιμάς ότι το πρόγραμμα σε σχέση με τους στόχους του ήταν πλήρες;

Ναι	Έτσι κι έτσι	Όχι

15. Αξιολόγησε το πρόγραμμα σε σχέση με τους παρακάτω στόχους του:

	Εξαιρετικό	Καλό	Μέτριο	Κακό
Να διακρίνω τα διαφορετικά είδη φρούτων				
Να αναγνωρίζω τις ωφέλιμες ιδιότητες των φρούτων για τον άνθρωπο				
Να εντάξω τα φρούτα στη διατροφή μου				

16. Η διάρκεια του προγράμματος που παρακολούθησες σε σχέση με τις εκπαιδευτικές σου ανάγκες κρίνεις ότι ήταν:

Μεγαλύτερη απ' ό,τι θα έπρεπε	
Ικανοποιητική	

17. Πιστεύεις ότι η εκπαίδευσή σου στο πλαίσιο του προγράμματος συνέβαλε στη βελτίωση των γνώσεων και στη μεταβολή της στάσης σου απέναντι στα φρούτα;

Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου

18. Θεωρείς ότι το πρόγραμμα είναι χρήσιμο να συνεχιστεί να διδάσκεται;

Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου

19. Σήμερα έφαγες/θα φας κάποιο φρούτο;

Ναι	
Όχι	

20. Κρίνεις ότι το πρόγραμμα επηρέασε/θα επηρεάσει τις διατροφικές σου συνήθειες:

Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου

21. Τι θα άλλαζες στο πρόγραμμα;

1.	
2.	
3.	

Πάτησε **εδώ** για προσωρινή αποθήκευση των απαντήσεών σου.

Πάτησε **εδώ** για οριστική υποβολή.

Σε ηλεκτρονικό το τεστ από 1-15

http://www.smartsurvey.co.uk/s/DG3TK/?preview=DO_NOT_USE_THIS_LINK

Και από 16-21

http://www.smartsurvey.co.uk/s/MYGLO/?preview=DO_NOT_USE_THIS_LINK

Επίλογος/Συμπεράσματα

Μελετήσαμε το σχεδιασμό και την αξιολόγηση του προγράμματος «Αγαπώ τα Φρούτα» που απευθύνεται σε μαθητές της Β΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου με την καινοτόμο Μέθοδο ARTiT «Κριτική και Δημιουργική Μάθηση μέσα από την Αισθητική Εμπειρία» και θα διδάσκεται καθ' ολόκληρο το σχολικό έτος μία ώρα την εβδομάδα στο πλαίσιο του μαθήματος Ευέλικτη Ζώνη. Στόχος μας ήταν να εξετάσουμε το κατά πόσον το προτεινόμενο από τη γράφουσα πρόγραμμα μπορεί να εκπληρώσει τους στόχους του και να ενθαρρύνει στα παιδιά το αίσθημα της αγάπης για τα φρούτα. Η επιλογή μας για το εν λόγω πρόγραμμα δεν ήταν τυχαία, αλλά έγινε βάσει των ιδιαίτερων ιδιοτήτων, των βιταμινών και των θρεπτικών συστατικών τους που είναι εξαιρετικά ωφέλιμα για όλους, ιδίως δε για τα παιδιά. Η χρησιμοποίηση των μεθόδου ARTiT αναμένεται να επιτύχει την ενεργό συμμετοχή των παιδιών και να τους εξάψει το ενδιαφέρον για μάθηση. Η ολιστική προσέγγιση του θέματος, η οποία επιτυγχάνεται μέσα από πλήθος εκπαιδευτικών τεχνικών και διαφόρων μορφών τέχνης, αναμένεται να λειτουργήσει ως μοχλός για την ανάπτυξη θετικών αισθημάτων από πλευράς των παιδιών απέναντι στα φρούτα και να συνεισφέρει έτσι στη βελτίωση της διατροφής ή ακόμη και της υγείας τους. Σκοπός λοιπόν της έρευνάς μας ήταν να σχεδιάσουμε το πρόγραμμα «Αγαπώ τα Φρούτα», να κατανοήσουμε, όχι μόνον τα πρόδηλα, αλλά και τα υπονοούμενα νοήματά του, και τελικά να το αξιολογήσουμε.

Όσον αφορά ειδικότερα στα ερευνητικά μας ερωτήματα, η διατριβή μας τα απαντά σαφώς. Ειδικότερα: Ως προς το πρώτο ερώτημα που αφορά στη διερεύνηση της σημασίας του προγράμματος, όπως κατέστη σαφές στο πλαίσιο της παρούσης εργασίας, το πρόγραμμα έχει ιδιαίτερη σημασία, καθόσον το κοινό στο οποίο απευθυνόμαστε είναι μεν οι μαθητές της Β΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου, στην πραγματικότητα όμως απευθυνόμαστε και στους γονείς των παιδιών αλλά και στους εκπαιδευτικούς που θα κληθούν να διδάξουν το πρόγραμμα, καθόσον όλοι τους, έμμεσα ή άμεσα, θα έρθουν σε επαφή με το πρόγραμμα και θα δεχθούν τις επιδράσεις του, διευρύνοντας

τους γνωστικούς τους ορίζοντες. Απευθυνόμαστε δηλαδή σε ένα κοινό που δεν περιορίζεται στα παιδιά της Β΄ τάξης του Δημοτικού, αλλά εκτείνεται και στους ενήλικες, ανεξάρτητα από ηλικία, φύλο, επίπεδο εκπαίδευσης, ακόμη και φυλής στο πλαίσιο του ελληνικού πολυπολιτισμικού σχολείου.

Ως προς το δεύτερο ερώτημα που αφορά στον εντοπισμό του τρόπου με τον οποίο η Μέθοδος ARTiT προβάλλει τους στόχους του προγράμματος και ενεργοποιεί τη συμμετοχή των μαθητών, αναμένεται οι στόχοι του προγράμματος να είναι σαφείς (οι μαθητές να μάθουν για τα φρούτα και να τα εντάξουν στην καθημερινή τους διατροφή) και η συμμετοχή των μαθητών ενεργή λόγω του ειδικότερου ενδιαφέροντος που θα τους προκαλέσει η καινοτόμα αυτή μέθοδος. Ως προς το τρίτο ερευνητικό μας ερώτημα που αφορά στην ανίχνευση της εκπλήρωσης των στόχων του προγράμματος μέσα από την αξιολόγηση, αναμένεται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης να είναι ιδιαίτερα θετικά και ενθαρρυντικά, ωστόσο στην περίπτωση που από την αξιολόγηση διαφανεί ότι το πρόγραμμα χρήζει βελτίωσης, θα ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα για την τόνωση της αποτελεσματικότητάς του. Στην πραγματικότητα, προκειμένου να καθορίσουμε «τι αξιολογούμε, πώς το αξιολογούμε και με βάση ποιες παραδοχές» (Καραλής, 2005b) ώστε να καταλήξουμε στη διατύπωση της αξίας του προγράμματος, προσδιορίσαμε τα βασικά αντικείμενα και τους άξονές τους στο πλαίσιο της σχεδιαζόμενης αξιολόγησης. Προχωρήσαμε στο σχεδιασμό ενός ηλεκτρονικού ανώνυμου ερωτηματολογίου/εργαλείου αξιολόγησης με ερωτήσεις κλειστού τύπου, που απευθύνεται στους μαθητές που θα ολοκληρώσουν το πρόγραμμα και θα συμπληρωθεί εντός ενός μηνός από τη λήξη του προγράμματος.

Κατόπιν των ανωτέρω, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο σκοπός του προγράμματος, ήτοι η απόκτηση της γνώσης των μελών της ομάδας στόχου στο θέμα των φρούτων, ώστε να εμφυσήσει στα παιδιά το αίσθημα της αγάπης για τα φρούτα και να τα εντάξουν στη διατροφή τους, φαίνεται να επιτυγχάνεται. Παράλληλα, οι επιμέρους στόχοι του προτεινόμενου από τη γράφουσα προγράμματος, ήτοι οι μαθητές να είναι σε θέση να διακρίνουν τα διαφορετικά είδη φρούτων, να δύνανται να αναγνωρίζουν τις ωφέλιμες ιδιότητες των φρούτων για τον άνθρωπο και να εντάξουν τα φρούτα στη διατροφή τους, δείχνουν επίσης θα εκπληρώνονται. Ωστόσο, σαφή

συμπεράσματα για την επίτευξη (ή μη επίτευξη) των στόχων του προγράμματος θα μπορέσουμε να εξάγουμε μόνον μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος μέσα από τη διαδικασία της αξιολόγησης που θα διενεργηθεί τόσο από τους μαθητές όσο και από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στο εκπαιδευτικό αυτό πρόγραμμα (σημειώνεται ότι το εργαλείο αξιολόγησης των εκπαιδευτικών δεν αποτελεί αντικείμενο απασχόλησης της παρούσας εργασίας). Η συλλογή και ανάλυση των δεδομένων του σχεδιαζόμενου από τη γράφουσα-εξωτερική αξιολογήτρια του προγράμματος ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου θα αποτελέσει μια πρώτης τάξεως ανατροφοδότηση-αξιολόγηση και θα μας οδηγήσει σε εξαγωγή συμπερασμάτων που -με τη συνδρομή του καινοτόμου και ευέλικτου φορέα υλοποίησης / Υπουργείου Παιδείας - θα αξιοποιηθούν για τη βελτίωση των μελλοντικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων προκειμένου αυτά να εξυπηρετούν αποτελεσματικότερα το σκοπό τους. Αναμφισβήτητα, άλλωστε, η αξιολόγηση ενός προγράμματος εκπαίδευσης είναι εκείνη που συμβάλλει στη βελτίωσή του, για το λόγο αυτό, όπως εύστοχα επισημαίνει ο Καραλής, αποτελεί «αναπόσπαστο στοιχείο του κύκλου σχεδιασμού, οργάνωσης και υλοποίησης» (Καραλής, 2005b: 11).

Επισημαίνουμε, ωστόσο, ότι η δυναμική διαδικασία του σχεδιασμού και υλοποίησης προγραμμάτων εκπαίδευσης απέχει πολύ από την απλή εφαρμογή των προδιαγραφών σχεδιασμού. Η πολυπλοκότητά της συχνά δεν επιτρέπει στους σχεδιαστές να ασχολούνται με ένα βήμα κάθε φορά αλλά αντίθετα επιβάλλει την ταυτόχρονη ενασχόλησή τους με πλήθος διαφορετικών βημάτων. Στο πλαίσιο, άλλωστε, ενός φορέα εκπαίδευσης, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι μεν προϊόν δημιουργικότητας των σχεδιαστών, εντούτοις δεν αποτελεί προϊόν μεμονωμένων ατόμων αλλά ενός συνόλου αλληλένδετων διαδικασιών συνεργατικού χαρακτήρα που δεν επιτρέπει αποκλίσεις στη στοχοθεσία λόγω αντικρουόμενων επιδιώξεων. Η επιτυχία του εγχειρήματος συναρτάται άμεσα από τα χαρακτηριστικά του φορέα εκπαίδευσης και είναι δεδομένη -ή τουλάχιστον ενισχυμένη- σε ανοικτούς και καινοτόμους οργανισμούς με ευέλικτη διοικητική δομή που προωθούν την ίση συμμετοχή των εμπλεκόμενων και την ανοικτή και ελεύθερη πρόσβαση οργανισμούς εν τέλει ανοικτούς να ασκήσουν την αυτοκριτική τους, να διδαχθούν από τα λάθη του

παρελθόντος και να κάνουν το καλύτερο δυνατόν για την αυτοβελτίωσή τους (Λευθεριώτου, 2014. Boone et al, 2002).

Βιβλιογραφία

- Βεργίδης, Δ. (2010), «Επιστημολογικές και μεθοδολογικές αφηρησίες για την αξιολόγηση προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων, συγκείμενα και διακυβεύματα. Η αξιολόγηση του Προγράμματος “Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας”». Στο Βεργίδης, Δ. & Κόκκος, Α. (επιμ.), *Εκπαίδευση Ενηλίκων: διεθνείς προσεγγίσεις και ελληνικές διαδρομές*, Μεταίχμιο: Αθήνα
- Boone, E., Dale Safrit, R., Jones, J. (2002), *Developing Programs in Adult Education: A Conceptual Programming Model*, 2nd Edition, Waveland Press, Inc: Long Grove, Illinois
- Bramley, P. (2003), *Evaluating Training, From Personal Insight to Organisational Performance*, CIPD: London
- Caffarella, R. (2002), *Planning Programs for Adult Learners*, Jossey-Bass: San Francisco
- Caffarella, R. (2001), *Developing Effective Learning Programs for Adults*, Monograph Number 5, Australian Principals Centre: Melbourne
- Caffarella, R.S. & Daffron S.R. (χχ), «Model Building in Planning Programs: Blending Theory and Practice», Paper excerpted from charter one of the third edition of *Planning Programs for Adult Learners*, forthcoming from Jossey-Bass. Διαθέσιμο στο http://www.adulterc.org/proceedings/2011/papers/caffarella_daffron.pdf
- Chinapah, V. & Miron, G. (1990), *Evaluating Educational Programs and Projects: Holistic and Practical Considerations*, Socioeconomic Studies, 15, UNESCO: Paris
- Γιαννακοπούλου, Ε. (2010), «Από την αξιολόγηση των προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων στον έλεγχο και τη διασφάλιση της ποιότητάς τους». Στο Βεργίδης, Δ. & Κόκκος, Α. (επιμ.), *Εκπαίδευση Ενηλίκων: διεθνείς προσεγγίσεις και ελληνικές διαδρομές*, Μεταίχμιο: Αθήνα
- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (2013), *Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης Εκπαιδευτικού Προγράμματος από τους*

Εκπαιδευόμενους, 2^{ος} κύκλος Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, Απρίλιος-Ιούλιος 2013, Θεματικό Πεδίο: Ιστορία

- Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (2011), *Ανίχνευση Εκπαιδευτικών Αναγκών και Αποτίμηση των Αποτελεσμάτων της Επιμόρφωσης*, ΕΚΔΔΑ: Αθήνα
- Fetterman, D. (1994), «Empowerment Evaluation», *American Journal of Evaluation*, Vol. 15, No. 1
- Καραλής, Θ. (2012a), «Σχεδιασμός και Οργάνωση Προγραμμάτων». Στο Καραλής, Θ. & Παπαγεωργίου, Η., *Εκπαίδευση Εργαζομένων στην Εκπαίδευση Ενηλίκων, Σχεδιασμός, Υλοποίηση & Αξιολόγηση Προγραμμάτων Διά Βίου Εκπαίδευσης*, Εκπαιδευτικό Υλικό, ΙΝΕ-ΓΣΕΕ: Αθήνα
- Καραλής, Θ. (2012b), «Αξιολόγηση Προγραμμάτων». Στο Καραλής, Θ. & Παπαγεωργίου, Η., *Εκπαίδευση Εργαζομένων στην Εκπαίδευση Ενηλίκων, Σχεδιασμός, Υλοποίηση & Αξιολόγηση Προγραμμάτων Διά Βίου Εκπαίδευσης*, Εκπαιδευτικό Υλικό, ΙΝΕ-ΓΣΕΕ: Αθήνα
- Καραλής, Θ. (2005a), *Σχεδιασμός, Διοίκηση, Αξιολόγηση Προγραμμάτων Εκπαίδευσης Ενηλίκων*, Τόμος Β΄, ΕΑΠ: Πάτρα
- Καραλής, Θ. (2005b), *Σχεδιασμός, Διοίκηση, Αξιολόγηση Προγραμμάτων Εκπαίδευσης Ενηλίκων*, Τόμος Δ΄, ΕΑΠ: Πάτρα
- Καραλής, Θ. (1999), «Τυπολογίες και μοντέλα αξιολόγησης». Στο Κόκκος, Α. (επιμ.), *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Σχεδιασμός, Οργάνωση και Αξιολόγηση Προγραμμάτων*, ΕΑΠ: Πάτρα
- Καραλής, Θ. & Ράικου, Ν. (χχ), *Ελλάδα-Εθνική Έκθεση, Πακέτο Εργασίας 1: Ερευνητική Έκθεση*. Διαθέσιμο στο http://www.artit.eu/gr/Greek%20National%20Report_GR.pdf
- Κατσάνος, Χ. & Αβούρης, Ν. (χχ), «Στατιστικές Μέθοδοι Ανάλυσης Πειραματικών Δεδομένων Συνεργασίας». Διαθέσιμο στο <http://www.actuar.aegean.gr/notes/22-Katsanos-Avouris.pdf>
- Κατσαρού, Ε. & Δεδούλη, Μ. (2008), *Επιμόρφωση και Αξιολόγηση στο χώρο της Εκπαίδευσης*, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

- Καψάλης, Α. & Παπασταμάτης, Α. (2000), *Εκπαίδευση Ενηλίκων- Διδακτική Ενηλίκων*, Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, Τεύχος Β΄, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας: Θεσσαλονίκη
- Kirkpatrick. D. (1979), «Techniques for evaluating training programs», *Training and Development Journal* (June 1979)
- Κόκκος, Α. (χχ), *Η Μεθοδολογία και τα Εκπαιδευτικά Υλικά του ARTiT*. Διαθέσιμο στο <http://artit.eu/gr/ARTiT%20METHODOLOGY%20GR.pdf>
- Κόκκος, Α. & Μέγα, Γ. (2007), «Κριτικός Στοχασμός και Τέχνη στην Εκπαίδευση». Στο *Εκπαίδευση Ενηλίκων*, τεύχος 12, σ. 16-21. Διαθέσιμο στο <http://alexiskokkos.gr/keimena/19kritikosstoxasmoskaitexnistinekpaideusi.pdf>
- Κόκκος, Α., Κουλαουζίδης, Γ., Πατρώνας, Δ. (χχ), «Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών. Εγχειρίδιο του Εκπαιδευομένου», Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Περιφερειακών και Δημοτικών Συμβούλων για τη μετάβαση στη νέα διοικητική διάρθρωση της χώρας, ΕΕΤΑΑ. Διαθέσιμο στο <https://eclass.eetaa.gr/modules/document/file.php/T-GEN100/%CE%95%CE%B3%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%AF%CE%B4%CE%B9%CE%BF%20%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%8C%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF%CF%85.pdf>
- Κουλαουζίδης, Γ. (2012), «Έρευνα και Αποτίμηση των Εκπαιδευτικών Αναγκών των Πολιτών του Δήμου Θέρμης στο πλαίσιο της κατάρτισης του τοπικού προγράμματος διά βίου μάθησης». Διαθέσιμο στο <http://www.thermi.gov.gr/info/wp-content/2012/11/meleti14.doc>
- Λευθεριώτου, Π. (2014), *Σχεδιασμός Προγραμμάτων Εκπαίδευσης Ενηλίκων στην Ελλάδα: Η περίπτωση της Γενικής Γραμματείας Διά Βίου Μάθησης*, Διδακτορική Διατριβή, ΕΑΠ: Πάτρα
- Λευθεριώτου, Π. & Παυλή-Κορρέ, Μ. (2014), «Προγράμματα γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων της Γενικής Γραμματείας Διά Βίου Μάθησης: παρελθόν, παρόν και μέλλον», προσχέδιο ανακοίνωσης στο Συνέδριο

«Διά Βίου Μάθηση και Ευπαθείς Κοινωνικά Ομάδες», που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 30-31/5/2014 από την Παιδαγωγική Σχολή-ΤΕΠΑΕ του ΑΠΘ. Στο Κυρίδης, Α. (επιμ.), *Ευπαθείς Κοινωνικές Ομάδες και Διά Βίου Μάθηση*, σελ. 151-193, πρακτικά του Συνεδρίου

- Mathesis (2017), Ερωτηματολόγιο Εξόδου του διαδικτυακού μαθήματος «Αριστοτελική Ηθική» διαθέσιμο στο http://mathesis.cup.gr/courses/course-v1:Philosophy+PHL2+2017_T2/courseware/3fa3752f9ec84e6d99c8020fd547c262/54b84672f14d4bbf8ad89fdb01da9b31/
- Πατσός, Χ. (2015), «Βασικές αρχές και μέθοδοι διερεύνησης των επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτικών από τους Σχολικούς Συμβούλους Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης», *Έρκυνα*, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών-Επιστημονικών Θεμάτων, Τεύχος 7, σ. 36-51
- Rogers, A. (1999), *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*, μετάφραση Παπαδοπούλου, Μ. & Τόμπρου, Μ., Μεταίχμιο: Αθήνα
- Thorne, K. & Mackey, D. (2003), *Everything you ever needed to know about training*, 3rd edition, Kogan Page: London
- Τσιμπουκλή, Ά. & Φίλλιπς, Ν. (2010), *Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων, Πρόγραμμα Εκπαίδευσης από Απόσταση διάρκειας 100 ωρών, 4^η Διδακτική Ενότητα, Η Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση Ενηλίκων*, Υπουργείο Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης & Θρησκευμάτων, Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων